

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Karin Peršin

**Vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih
programov**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Karin Peršin

**Vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih
programov**

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Vera Grebenc

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Karin Peršin

Naslov diplomske naloge Vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih programov

Mentorica: doc. dr. Vera Grebenc

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 103

Število tabel: 2

Število prilog: 4

Število grafov: 1

Povzetek: V diplomski nalogi sem se osredotočala na vlogo šolske svetovalne službe na področju preventivnih programov na šolah v občini Brezovica, predvsem me je zanimalo, za katera tveganja imajo pripravljene programe, kdo jih organizira, s kom vse sodelujejo in kako so učenci ter starši zadovoljni s samo izvedbo. V teoretičnem delu sem predstavila mladostnike kot odraščajoče subjekte, ki se srečujejo z različnimi tveganji. Predstavila sem šolo kot območje preventive in šolsko svetovalno službo kot koordinatorja preventivnih programov. Opisala sem tudi obe osnovni šoli v občini Brezovica in njuni svetovalni službi. V empiričnem delu sem predstavila svojo raziskavo. Raziskava je bila kvalitativna, opravila sem dva intervjuja s šolskimi svetovalnimi delavkami in za mnenje prosila še nekaj učencev in njihovih staršev. Ugotovila sem, da svetovalne službe izvajajo delavnice za različna tveganja; da so tri velike teme tveganj nasilje, odraščanje in šolsko delo; da sodelujejo z različnimi izvajalci na različne načine in da so za organizacijo in koordinacijo programov največkrat zadolžene svetovalne službe. Pomembno je predvsem sodelovanje s starši, saj so oni prvi, ki so izvajali preventivno dejavnost pri otroku. Učenci si želijo bolj praktični pristop k izvedbi programov, učenci in starši pa so na splošno zadovoljni z izvedbo programov v občini. Svetovalne delavke opažajo osip staršev pri aktivnem sodelovanju s šolo; čutijo izgorelost in preobremenjenost ob vsej organizaciji. Preventivni programi se s časom spreminjajo in v ospredje prihajajo druga tveganja.

Ključne besede: preventivno delo, učenci, osnovna šola, šolska svetovalna služba, občina Brezovica

Title: The role of school counselors in prevention programs

Abstract: This graduation thesis focuses on the role of school counselors in the field of prevention programs at schools in Brezovica, mainly in risks they prepared programs, who organizes them, with whom all involved and how pupils and parents are satisfied with the execution itself. In the theoretical section I presented youth as adolescents subjects facing different risks. I presented the school as the area of prevention and school counselors as coordinator of prevention programs. I described the two primary schools in Brezovica and their counseling service. In the empirical section I presented my research. The research was qualitative, I have done two interviews with school counselors and I asked for opinion some pupils and their parents. I have found that counseling services carry out workshops for various

risks; that the three major themes of risk are violence, growing up and school work; that they collaborate with different contractors in different ways and that counseling services are mostly responsible for the organization and coordination of programs. It is particularly important to work with parents, since they are the first who execute preventive activity to child. Pupils are seeking for a more practical approach to the execution of programs, pupils and parents are generally satisfied with the execution of the programs in community. The counselor observed decrease of parents on active cooperation with the school; they are burnout and overburdening through all of the organization. Preventive programs changes over time and other risks come to the forefront.

Key words: prevention programs, pupils, primary school, school counselors, Brezovica community

KAZALO VSEBINE

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1 Šola.....	1
1.1.1 Osnovna šola v Sloveniji.....	2
1.2 Mladostniki	3
1.3 Odraščanje in tveganja	4
1.3.1 Vrste tveganih situacij v osnovni šoli.....	6
1.4 Preventivno delo v šoli	11
1.5 Šolska svetovalna služba.....	14
1.6 Osnovna šola Brezovica pri Ljubljani	19
1.6.1 Šolska svetovalna služba.....	19
1.6.2 Preventivni programi na šoli.....	19
1.7 Osnovna šola Preserje.....	20
1.7.1 Šolska svetovalna služba.....	21
1.7.2 Preventivno delo na šoli.....	22
2. OPREDELITEV PROBLEMA	24
3. METODOLOGIJA.....	26
3.1 Vrsta raziskave.....	26
3.2 Spremenljivke oz. teme.....	26
3.3 Merski instrumenti in viri podatkov	26
3.4 Populacija in vzorčenje	27
3.5 Zbiranje podatkov.....	27
3.6 Obdelava in analiza podatkov	28
4. REZULTATI.....	29
4.1 Šolske svetovalne delavke	32
4.1.1 Delavnice preventivnih programov.....	32
4.1.2 Izvedba programov in sodelovanje	35
4.1.3 Izkušnje svetovalnih delavk	36
4.1.4 Organizacija izvedbe in evalvacija	37
4.2 Učenci in starši.....	38
4.2.1 Šolska svetovalna služba.....	39
4.2.2 Preventivni programi	40
5. RAZPRAVA	43
6. SKLEPI.....	49
7. PREDLOGI.....	51
8. UPORABLJENA LITERATURA.....	53

9. PRILOGE	57
9.1 Priloga A: Vprašalnik za svetovalno službo.....	57
9.2 Priloga B: Vprašalnik za učence.....	58
9.3 Priloga C: Vprašalnik za starše	60
9.4 Priloga D: Analiza vprašalnikov.....	62
9.4.1 Svetovalne delavke.....	62
9.4.2 Starši in učenci.....	84

SEZNAM TABEL

Tabela 1.1: Razlike med medicinskim/javnozdravstvenim diskurzom in laičnim/pragmatičnim diskurzom (Torsten in Elmeland 2009: 311)	5
Tabela 1.2: Tipične šolske situacije, ki jih sogovorniki občutijo kot tveganja (Grebenc et al. 2010a: 172).....	10

SEZNAM GRAFIKONOV

Graf 4.1: Glavne naloge šolske svetovalne službe	40
---	----

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 Šola

Izraz šola izhaja iz grščine (scholē) in je izvorno pomenil prosti čas oz. počitek; v latinščini (schola) dobi pomen učene razprave oz. nauka (Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja 2008–2009). Zamisli o združevanju učencev na istem mestu z namenom organiziranega učenja pod vodstvom učitelja sledimo od antike. V evropskem srednjem veku so šole v veliki meri zagotavljale znanje latinščine in s tem dostop do tradicionalnega korpusa znanja. Z razsvetljenstvom se je uveljavila ideja obvezne vzgoje in izobraževanja in z nastankom nacionalnih držav so se začeli pojavljati nacionalni sistemi vzgoje in izobraževanja (prav tam).

Na splošno se s tem izrazom danes povsod označuje javno ali zasebno ustanovo, katere glavni namen je, da na podlagi formalnega kurikula na določeni ravni izobraževanja posreduje znanje, usposablja na različnih področjih ter prispeva k razvoju osebnosti (prav tam).

»Šola je mikroorganizem s svojimi pravili, predpisi, socialnimi strukturami in kulturami. Čeprav je šola samosvoj mikroorganizem, zunanji svet vsak dan vpliva na šolsko življenje in populacijo« (naš prevod, Galla 2003: 6).

Šola je institucionalni prostor, ki se razlikuje od javnega in zasebnega. »Osnovna operacija institucionalne obravnave in oskrbe ljudi je pedagoška, popravljalna – sestoji iz obdelave 'surovega materiala' v izobražene, zdrave ali poštene državljane« (Flaker 1998). V tem prostoru velja posebna oblast, pravila in namen (vzgoja in izobraževanje). Je bolj zaprt in ekskluziven, zato tudi skoraj ni del javnega prostora (po Flaker 2012: 61–62). Člani organizacije so prisiljeni delovati na posebne načine, obenem pa imajo malo besede pri tem, kako delujejo (po Mali 2006).

V nekdANJI in sodobni šoli pretežni del pouka govori učitelj. Otroci in mladostniki imajo izkušnjo biti neslišani (nesoudeleženi, ne vključeni), kar je velik problem institucionalnega učenja. S tem razvijejo občutek pasivnosti, odtujenosti, vdanosti v usodo (po Bregar Golobič V: Magajna et al. 2008: 59). Postmoderni kapitalizem kuje največje dobičke iz človeških čustev. Posledica so individualizem in osamljenost, medikalizacija in birokratizacija vsakdanjega življenja, saj je ukvarjanje s pravilniki, statuti in zakoni zamenjalo pogovore in dogovarjanje med ljudmi (Flaker 2012).

V postmodernej družbi se v procesih pomoči v ospredje postavlja odnos in proces med udeleženi (po Mešl 2013). Čačinovič Vogrinčičeva (V: Magajna et al. 2008: 42) pravi, da je izredno pomembno, da so najprej učitelji odlično opremljeni za vzpostavljanje in vzdrževanje dialoga in sodelovanja, tako da se procesi učenja lahko soustvarijo v dialogu z učencem. »Zato si danes prizadevamo za takšne načine pedagoškega dela, v katerih so mladostniki lahko sami dejavni, v katerih lahko v razmeroma večji meri sami izbirajo teme in način njihove obravnave ter na način, da lahko sodelujejo v dialogu« (Dekleva 1998: 96).

1.1.1 Osnovna šola v Sloveniji

Po Zakonu o osnovni šoli (v nadaljevanju ZOsn-I, 2013) je osnovna šola v Sloveniji obvezna za vse otroke, ki prebivajo v Republiki Sloveniji. Obvezno šolanje traja devet let. Otrok, ki vstopi v prvi razred osnovne šole, pridobi status učenca.

V drugem členu ZOsn-I (2013) so opisani cilji osnovnošolskega izobraževanja:

- zagotavljanje kakovostne splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu;
- spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti;
- omogočanje osebnošnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe;
- pridobivanje zmožnosti za nadaljnjo izobraževalno in poklicno pot s poudarkom na usposobljenosti za vseživljenjsko učenje;
- vzgajanje in izobraževanje za trajnostni razvoj in za dejavno vključevanje v demokratično družbo, kar vključuje globlje poznavanje in odgovoren odnos do sebe, svojega zdravja, do drugih ljudi, svoje in drugih kultur, naravnega in družbenega okolja, prihodnjih generacij;
- razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti, vedenja o zgodovini Slovencev, njihovi kulturni in naravni dediščini ter spodbujanje državljanske odgovornosti;
- vzgajanje za obče kulturne in civilizacijske vrednote, ki izvirajo iz evropske tradicije;

- vzgajanje za spoštovanje in sodelovanje, za sprejemanje drugačnosti in medsebojno strpnost, za spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin;
- razvijanje pismenosti in razgledanosti na besedilnem, naravoslovno-tehničnem, matematičnem, informacijskem, družboslovnem in umetnostnem področju;
- razvijanje pismenosti ter sposobnosti za razumevanje in sporočanje v slovenskem jeziku, na območjih, ki so opredeljena kot narodnostno mešana, pa tudi v italijanskem in madžarskem jeziku;
- razvijanje sposobnosti sporazumevanja v tujih jezikih;
- razvijanje zavedanja kompleksnosti in soodvisnosti pojavov ter kritične moči presojanja;
- doseganje mednarodno primerljivih standardov znanja;
- razvijanje nadarjenosti in usposabljanja za razumevanje in doživljanje umetniških del ter za izražanje na različnih umetniških področjih;
- razvijanje podjetnosti kot osebnostne naravnosti v učinkovito akcijo, inovativnosti in ustvarjalnosti učenca.

1.2 Mladostniki

Devet let osnovnošolskega izobraževanja prinese učencem veliko psihičnih, fizičnih in drugih sprememb. V relativno dolgem obdobju otroci odraščajo in se spreminjajo.

»Vsak posameznik se zaradi dednega zapisa v genih razvija in raste. Hkrati okolica v vsakem življenjskem obdobju postavlja pred njega določene zahteve in pričakovanja. Oba dejavnika (genetika in okolje) torej prispevata k temu, da posameznik napreduje in prehaja iz enega življenjskega obdobja v drugo. Eno od teh je tudi mladostništvo, ki je obdobje med otroštvom in odraslostjo. Velikokrat srečamo tudi izraz adolescenca« (Vičič, ni datuma: 58).

Miholič (ni datuma) pravi, da je adolescenca obdobje v razvoju človeka, ki se začne s pojavom sekundarnih spolnih znakov, torej s puberteto, in traja vse do konca rasti. Za to dobo so značilne somatske in psihične spremembe.

Prva naloga adolescence je premik od biti odvisen k biti neodvisen kot osebnost. Zatem nastopi druga naloga adolescence, ki je izgrajevanje lastne identitete.

Identiteta človeka se izoblikuje in spreminja skozi življenje. Tretja naloga, ki jo mora mladostnik še usvojiti, pa je občutek intimnosti (prav tam: 3).

»Šolska situacija s svojimi obremenitvami, zahtevami, nevšečnostmi pomeni za vse otroke utrjevalno pripravo za poznejša srečanja z življenjskimi težavami« (Mikuš Kos 1991: 23).

1.3 Odraščanje in tveganja

»Odraščanje je obdobje intenzivnega dozorevanja, kar dela mlade še posebej občutljive za različne vplive družbe in okolja« (Brcar, 2000). V obdobju mladostništva si oseba oblikuje življenjski slog, si pridobi življenjske navade, prevzema vedenjske vzorce tako od družine kot od družbe. Gre za obdobje, v katerem mladi pridobijo veliko različnih življenjskih izkušenj na različnih področjih, posledično pa to pomeni, da se bodo verjetno srečali tudi s situacijami, ki bodo tvegane. Odraščanje je obdobje, polno novih izzivov, radovednosti, poguma. Odraščajoča mladina misli, da je neranljiva, kar je glavni razlog, da jih privlači tvegano vedenje in da se pogosto ne zavedajo resnosti preteče nevarnosti, ki jih ob tveganem vedenju lahko doleti (Grebenc et al. 2010a :18).

Romer (V: Grebenc in Šabić 2011: 5–6) na podlagi lastnih in drugih obstoječih raziskav ugotavlja, da je obdobje mladostništva velikokrat povezano z zdravju tveganimi vedenji, kot so kajenje, opijanje, nezaščiteni spolni odnosi, vožnja motorja brez izpita itd. Miholič (ni datuma) pa pravi, da tvegano vedenje vključuje vse poskuse, občasna vedenja, dejavnosti in vedenjske vzorce, ki odstopajo od sprejetih norm in prinašajo tveganje za posameznika (uživanje psihoaktivnih snovi, spolno prenosljive bolezni, visokorizični športi, delinkvenca, prezgodnje prekinjanje šolanja, nasilništvo in razdiralno vedenje, zgodnja nosečnost).

»Zaznavanje tveganja ima ključno vlogo pri izobraževalnih in intervencijskih programih, da se posameznik zave posledic določenega dejanja« (Grebenc et al. 2008: 5–6).

Na Danskem pišejo (Torsten in Elmeland 2009) o dveh vzporednih diskurzih o reševanju problematike alkohola (ki ga lahko razširimo tudi na druga podobna tveganja). Na eni strani obstaja javnozdravstveni diskurz, ki na splošni in abstraktni način ocenjuje zdravje prebivalstva glede na zdravstveno stanje telesa posameznika. Javnozdravstveni diskurz o alkoholu je usmerjen v urejanje

splošnega javnega zdravja. Pri tem diskurzu izobraženi poučujejo manj izobražene in bolj nevedne, kot vidimo v kampanjah za zdravje, v katerih nagovarjajo celotno populacijo ali določen segment populacije. Temu diskurzu smo priče tudi takrat, ko učitelj poučuje učence ali ko preventivni delavec poučuje in izobražuje starše. Cilj je čim bolj zmanjšati škodo, povezano z alkoholom (in drugimi tveganji), in izboljšati splošno javno zdravje. Sem spadajo tudi vzgojno-zdravstveni preventivni programi na slovenskih šolah.

Z drugim, laičnim diskurzom, pa se starši odzivajo na vsakodnevne konkretne težave svojih otrok, pri tem pa je v ospredju predvsem družabnost mladih. V diskurzu, usmerjenem v vsakdanjo prakso, imata alkohol in zabava drugačno vlogo. Pomembni dejavniki so lastne izkušnje, lokalno obarvana problematika in izzivi ter zdrav razum. Starši poskušajo izobraževati mlade v dialogu in interakciji, ne pa da jih poučujejo kot strokovnjaki nestrokovnjake. Časovni okvir ni preširok, v ospredju so aktualni problemi, s katerimi se starši in mladostniki ukvarjajo tukaj in zdaj. Starši na primer želijo, da se pitje alkohola, ki je povezano z zabavo, umakne z ulice, zato priredijo zabave. Pozornost ni namenjena le zdravstvenemu stanju posameznih najstnikov, temveč tudi socialnemu življenju in občutku povezanosti z drugimi mladimi.

Pri izvajanju preventivnega dela je zato nujno upoštevati obstoj in legitimnost obeh diskurzov (prav tam).

Tabela 1.1: Razlike med medicinskim/javnozdravstvenim diskurzom in laičnim/pragmatičnim diskurzom (Torsten in Elmeland 2009: 311)

	medicinski in zdravstveni diskurz	diskurz vsakodnevne prakse ali laični diskurz
vrsta komunikacije	strokovno izobraževanje, od zgoraj navzdol	pogovor, komuniciranje
časovni okvir	usmerjenost v prihodnost	tukaj in zdaj, aktualni problemi
usmeritev	zdravje, telo	socialno življenje mladostnikov
alkohol je ...	opojna pijača/strup	normalen in prijeten del zabave

uživanje alkohola	enodimenzionalno: neodvisno od ljudi in konteksta	večdimenzionalno: odvisno od ljudi in konteksta
ciljna skupina	danska populacija mladih	»naši otroci«
način urejanja	informacije, jasna pravila	učenje z izkušnjami
utemeljevanje	znanstveni izsledki, znanje, ki temelji na dokazih; splošno veljavne resnice	vrednotenje staršev; individualno in lokalno pridobljeno znanje

1.3.1 Vrste tveganih situacij v osnovni šoli

»Šola je ustanova, kjer vzgojno-izobraževalni cilji niso edini cilj. Pomembna je tudi kot prostor, v katerem se prepletajo različni dejavniki in okoliščine vsakdanjega življenja. Eno izmed področij, s katerimi se ukvarja, so tudi tveganja. Tveganja so postala posebno področje preučevanja; tako v zaznavanju koncepta tveganj kot tudi strategije in načina, kako se z njimi spoprijemati« (Grebenc et al. 2010b: 45).

Grebenc in sodelavci v raziskavi »Učenci in dijaki v tveganih življenjskih situacijah: strategije obvladovanja tveganih življenjskih situacij doma in v šoli« (2010a) naštejejo vrste tveganih situacij, s katerimi se največkrat srečajo učenci in učenke v osnovni šoli.

1.3.1.1 Nasilje

Nasilje predstavlja tisto situacijo, ki so jo v raziskavi kot tvegano izpostavili najpogostejše, omenjena je na vseh raziskovanih šolah, o nasilju so govorili različni informanti, torej otroci, njihovi starši, učitelji in svetovalni delavci. Večinoma so se vsi, ki so bodisi kot akterji bodisi kot opazovalci ali kasneje vpleteni in udeleženi v situacijah nasilja izražali zaskrbljenost in vprašanja, vezana na to, kako bi nasilje preprečili in kako bi vpletene pomirili, naučili nadzorovati agresivnost (po Grebenc et al. 2010a: 55).

»Raziskava je pokazala, da je nasilje na šolah in v okolici prisotno v različnih oblikah. Psihično nasilje je nasilje, ki pogosto poteka na besedni ravni (grobo kritiziranje človekove osebnosti, žaljenje, zmerjanje, ignoriranje ...). Verbalno nasilje so vse oblike nasilja, s katerimi želi nasilnež prizadeti morebitno žrtev z nefizičnimi dejanji (ščuvanje otrok, vpitje, podcenjevanje ...), fizično nasilje pa je naslednja in

intenzivnejša stopnja kot psihično nasilje, pri kateri nasilnež uporabi fizično silo, ki je usmerjena na človekovo telo ali celo njegovo življenje: klofutanje, brcanje, napadi z orožjem itd. (prav tam: 94). Različne oblike nasilja se izražajo v različnih stopnjah, kar v določeni meri vpliva na postopek spoznavanja izvorov nasilja, njegovih pojavnih oblik in na prepoznavanje posledic, ki jih nasilje pušča pri vseh vpletenih udeležencih. Vsaj na prvi pogled je nasilje najbolj in najlažje prepoznati v njegovi primarni, torej fizični obliki, ki predstavlja jasen poseg v telesno celovitost posameznika« (prav tam: 55).

Nasilje predstavlja zelo resno tvegano situacijo, najbolj so ogroženi otroci/mladostniki, niso pa izvzeti niti starši niti šolski delavci kot morebitni vpleteni v nasilje. Prisotno je povsod in je pogosto ter ima nezanemarljive posledice tako pri otrocih, ki so žrtve nasilnih dejanj, kot tudi pri tistih, ki takšna dejanja povzročajo. V precejšnji meri pa vpliva tudi na medsebojne odnose sošolcev, otrok in njihovih učiteljev ter otrok z njihovimi starši (prav tam: 95).

Tudi spletno nadlegovanje je postalo priljubljeno sredstvo za obračunavanje med mladostniki. Internet in ostale sodobne komunikacijske tehnologije mlade generacije potrebujejo, saj jim ponujajo ogromno možnosti za izobraževanje, raziskovanje in izpopolnjevanje. Treba pa se je naučiti prepoznavati znake spletnega nadlegovanja in mlajše generacije učiti o etiki na spletu ter jim ponuditi koristne napotke, ki naj bodo vodilo pri aktivnostih na internetu (prav tam: 95–96).

1.3.1.2 Tveganja, vezana na posebne reakcije otrok na okoliščine

Med ta tveganja so avtorji uvrstili:

1. Osebnostne reakcije otrok: samopoškodovanje, občutki manjvrednosti, osamljenost.
2. Nenavadni in neobičajni dogodki (otroci kot priče, izgubiti se).
3. Prost čas: »veliko otrok, staršev in šolskih delavcev je o prostem času pripovedovalo kot o času, ki ga je treba zapolniti z različnimi aktivnostmi, ker so prepričani, da so le-te učinkovita preventiva pred drogami, alkoholom in slabo družbo« (prav tam: 100).
4. Internet in drugi elektronski mediji: otroci povedo, da jim računalnik vzame veliko časa, ki gre seveda na račun učenja ali kakega drugega dela. Zaradi tega se manj družijo s svojimi prijatelji, čedalje več imajo virtualnih prijateljev,

ki pa niso vsi dobronamerni. Tako lahko otroci hitro postanejo žrtve zlorab. Starši pretirano uporabo računalnika/interneta in drugih elektronskih medijev (mobitel, MP3, Playstation ...) vidijo kot glavno nevarnost tega tveganja, zanemarjanja šolskih obveznosti in možnosti zlorab (da pride do vdora v otrokovo zasebnost, grožnje, spolno nadlegovanje) in stika otrok z neprimernimi vsebinami.

5. Promet: otroci kot udeleženci v prometu, kjer obstaja nevarnost nesreč.

1.3.1.3 Domače razmere

2. Revščina: »je izjemno kompleksen družbeni pojav, ki se čez čas precej spreminja, močno pa vpliva na življenje otrok in mladostnikov« (po Dekleva 2009, 2014: 12). »Vse preveč otrok, ki živijo v revščini, začne in konča svoje šolanje z izobraževalno neuspešnostjo in socialno izključenostjo, zato se v nadaljnjem življenju soočajo z brezposelnostjo, revščino in boleznimi. Strategije, znanje, vedenje in norme, ki jih revni otroci prinesejo v šolsko okolje, se največkrat ne ujemajo s tistimi, ki jih pričakuje šola, in so pogosto razlog za učno neuspešnost in socialno izključenost« (Košak Babuder V: Podgornik 2014).

»Šola je institucija, ki bi morala bistveno prispevati k zmanjševanju medsebojnih razlik, je prostor, ki bi moral povezovati, vključevati, spodbujati vse učence ne glede na socialno-ekonomski status, izobrazbo in vpliv staršev. Omogočiti rast in napredek vseh otrok je zagotovo temeljna naloga šole« (prav tam: 212).

3. Kompleksnost družinskih razmer: odnosi med starši in otroci, konflikti med starši.
4. Zasvojenost in duševne težave staršev: alkoholizem staršev, psihična bolezen, neprimerne vzgojne metode in agresija.
5. Otroci, ki ne bivajo v matični družini (rejništvo) (Grebenc et al. 2010a: 126).

1.3.1.4 Bolezen in zdravje

Tveganja v povezavi z zdravjem in boleznijo, ki so se pojavila v raziskavi:

1. Hude bolezni.
2. Anoreksija.
3. Odklanjanje hrane.
4. Prekomerna telesna teža.

5. Duševne težave otrok.
6. Nasilje kot simptom duševne bolezni.

1.3.1.5 Šolsko delo

1. Zadnje triletnje – stopnjevanje šolskih obveznosti in visokih dosežkov
 - Preverjanje znanja, panika zaradi ocen, uspeh.
 - Negativne podobe o otrocih.
 - Rivalstvo – tekmovalnost.
 - Prevelika pričakovanja (s strani staršev, učiteljev, učencev), slabe ocene, zahteve staršev po visokih ocenah.
2. Učenje
 - Preobremenjenost: »poleg šolskega dela so otroci vpeti v razne izvenšolske dejavnosti. Povsod se od njih pričakuje, da bodo uspešni, da bodo najboljši« (prav tam: 138).
 - Uspeh, javni nastop.
 - Invazija šolskega dela v domače okolje: »tako starši kot otroci občutijo, da način, na katerega osnovna šola danes širi šolsko delo v domače okolje, za njih ni vedno izvedljiv in sprejemljiv. Starši menijo, da bi otroci morali večino šolskega dela in znanja opraviti v šoli, utrjevanje znanja doma naj ne bo širjenje vsebin« (prav tam: 144).
3. Moteče vedenje pri pouku: šolskim delavcem predstavlja situacijo tveganja moteče vedenje v razredu, ki ne omogoča kvalitetnega izvajanja programa (prav tam: 142).
4. Odnosi z učitelji: »neprestano pritoževanje otrok, da se jih v šoli ne sliši, ima veliko ozadja v uveljavljenih obrazcih gospostev v institucionaliziranih okoljih.« (prav tam).
 - Konflikti zaradi ocen.
 - Različni kriteriji pravičnosti.
 - Grešni kozli: »učitelji se pogosto ne zmorejo postaviti v enakovreden položaj z vsemi učenci. V našem družbenem/kulturnem kontekstu so še vedno najbolj sprejemljivi otroci, ki so pridni in odlični, ostali so na takšen ali drugačen način spoznani za 'problematične'« (prav tam: 149).
5. Tipične šolske situacije, ki jih sogovorniki občutijo kot tveganja.

Tabela 1.2: Tipične šolske situacije, ki jih sogovorniki občutijo kot tveganja
(Grebenc et al. 2010a: 172)

Druge tipično »šolske« situacije tveganja	Okoliščine na šolo vezanih tveganj
Prekratki odmori Prehrana, šolska malica Izbira nadaljnjega šolanja Šole v naravi, izleti, ekskurzije Sistematski zdravniški pregledi Ušivost »Ko se bojim v šolo« Neupoštevanje šolskega reda glede šolskega inventarja Sodelovanje s starši Šola kot prostor preživljanja prostega časa Organizacijsko delo šole – menjavanje učiteljev	Vrednote sodobne družbe in spremenjeni pogoji dela – šole se poskušajo prilagajati individualnim situacijam otrok in njihovim potrebam Krčenje programov, ki jih sofinancirajo lokalne skupnosti Ruralno/urbano okolje Slabši pogoji za delo učiteljev in izvajanje programov Konflikti, ki se iz lokalnega okolja prenašajo v šolo Zasliševanje namesto pojasnjevanja in vživljanja v »kožo« drugega – sodišče namesto refleksije Premalo časa je na šoli namenjenega sodelovanju z učenci Učitelji ne vedo vedno, kako naj ravnajo v konfliktu Različne strategije in poskusi ravnanj v šoli

Vsa ta tveganja pa predstavljajo šoli in njihovim strokovnim sodelavcem tudi izziv, kako se z njimi spopasti, kako podati učencem relevantne informacije, da jih bodo znali prepoznati in se na njih tudi odzvati. Učenci se bodo v teh situacijah bolje znašli, če bodo o njih prej premislili, če bodo imeli na razpolago "načine, pripomočke" ter jih bodo vsaj deloma tudi načrtovali (prav tam: 214).

»Tradicionalni pogled na obvladovanje tveganj je usmerjen v preprečevanje, 'preventivo', vendar paradigma preventive ni povsem realna, saj ne prepreči neželjenih dogodkov. Učenci se bodo kljub temu, da poznajo različna tveganja, v nekaterih primerih odločali za tvegano ravnanje« (prav tam).

1.4 Preventivno delo v šoli

Šola mora najti način, kako se povezati z zunanjo družbo, in pripraviti učence na odraslo življenje, čeprav nekateri mislijo, da je učenje življenjskih spretnosti naloga družine. To je razlog, zakaj veliko šol izvaja zdravstvene in druge preventivne programe (naš prevod, Galla 2003: 6–11).

»Preventivno delo lahko opredelimo kot pobude, dejavnosti in politike, ki jih izvajamo z namenom preprečevanja negativnih posledic nekega tveganege dejanja, ki je v našem družbeno-kulturnem kontekstu prepoznano kot škodljivo ali nevarno« (Grebenc et al. 2010b: 45–46). »Vzgojne dejavnosti so proaktivne in preventivne dejavnosti, svetovanje, usmerjanje ter druge dejavnosti (pohvale, priznanja, nagrade, vrste vzgojnih ukrepov in podobno), s katerimi šola razvija varno in spodbudno okolje za doseganje ciljev iz 2. člena tega zakona« (ZOsn-I 2013, čl. 60d.).

V zadnjih treh desetletjih se v Evropi v obliki obveznih sestavin šolskih učnih načrtov vse pogosteje pojavljajo vsebine, ki obravnavajo krepitev zdravja in zdrav življenjski slog ter s tem povezano tvegano vedenje otrok in mladostnikov. Vse bolj nas namreč skrbijo številne oblike tveganege vedenja mladih, ki vplivajo na njihovo zdravje in dobro počutje (droge (vključno z alkoholom in tobakom) in različne oblike zasvojenosti, spolno prenosljive bolezni in okužbe (zlasti HIV/AIDS) ter druge, s tveganim spolnim vedenjem povezane težave, nezdrave prehranjevalne navade in motnje hranjenja, samopoškodbeno vedenje in drugo). Vse bolj smo zaskrbljeni zaradi negativnih posledic in učinkov tveganege vedenja na telesno, duševno in socialno blaginjo mladih, ob tem pa se seveda pojavlja vprašanje, v kolikšni meri

lahko šola s svojo vlogo in poslanstvom vpliva na vse zgoraj naštetе izzive in probleme sodobne mladine (Košir et al. 2012: 3).

Košir (et al. 2012) nadaljuje z ugotovitvijo, da se »šole vse pogostejše soočajo z zahtevami oziroma pričakovanji, da ponovno pretehtajo svojo vlogo in poslanstvo glede preventivnega delovanja. V prvi vrsti naj bi si prizadevale zagotoviti kakovostno izobraževanje ob upoštevanju temeljnih otrokovih pravic in svoboščin ter hkrati celovito vzgojo, ki bi spodbujala razvoj celotne otrokove in mladostnikove osebnosti, vključno s telesnim, duševnim in socialnim zdravjem. Poleg tega se v šolah povečuje potreba po temeljitejši obravnavi odnosa otrok in mladostnikov do sebe in drugih. Pojavljajo se vprašanja, na kakšen način lahko šole gradijo oziroma krepijo osebne in socialne kompetence otrok in mladostnikov ter s tem pripomorejo k večji odgovornosti za njihovo lastno zdravje in blaginjo ter zdravje in blaginjo drugih. Kot rezultat tega so številne šole po vsem svetu sprejele odgovornost, da najdejo način, kako s pomočjo šolskega okolja kot celote, kurikula, različnih učinkovitih metod, šolskega etosa in izrabe možnosti, ki jih ponuja, spodbujati zdrav razvoj ter blaginjo mladih. In to naj bi bil temeljni produkt procesa vzgoje in izobraževanja v šoli« (prav tam).

Ključni pogoji za izvajanje preventivnih programov so (prav tam: 6):

- Celotno šolsko osebje, vključno z vodstvom šole, mora biti s preventivnim programom seznanjeno, ga sprejeti in razumeti, spoštovati dogovore ter se strinjati z načinom njegovega izvajanja.
- Preventivni program mora biti predstavljen staršem, svetu šole kot organu upravljanja ter vsem drugim, ki s šolo sodelujejo in jo podpirajo (vključno s predstavniki lokalnih oblasti).
- Za doseganje učinkov preventivnih programov je ključnega pomena tudi čas v sklopu učnega načrta, ki ga namenimo tem programom.
- Pomembno je definirati način izvajanja programa v sklopu učnega načrta.
- Spodbujati je treba tudi sodelovanje s starši, npr. v obliki delavnic za starše ali prek domačih nalog, ki povezujejo otroke in starše.
- Učitelji, ki izvajajo preventivno delo, naj bi bili za to ustrezno usposobljeni, v času izvajanja pa naj bi imeli na voljo vso potrebno strokovno in tudi siceršnjo

podporo. Bistveno vlogo pri izvajanju preventivnih programov ima tudi »koordinator«, ki naj bi skrbel za nemoteno izvajanje programa znotraj šole.

- Poudarek pri izvajanju in usposabljanju za izvajanje preventivnega programa naj bi bil na metodah aktivnega in dinamičnega poučevanja, ki vključuje tudi aktivno udeležbo učencev.
- Poleg vključevanja preventivnih programov v učne načrte ima velik pomen tudi šolska politika. Šola naj bi oblikovala pravila, ki bi določala ukrepe v primeru tveganj. Prav tako so pomembna pravila, ki določajo vedenje zaposlenih v šoli.
- Če želimo mlade opremiti z veščinami in sposobnostjo sprejemanja odločitev in jih spodbujati, da veščine tudi uporabljajo, mora šola omogočiti razvijanje in urjenje teh veščin v praksi.
- Sodelovanje med šolo in lokalno skupnostjo ter široka podpora skupnosti je za uspešno izvajanje preventivnih programov bistvenega pomena.
- Ob izvajanju preventivnih programov moramo zagotoviti celovito spremljanje, vrednotenje, sprotno proučevanje doseženega ter nadaljnji razvoj programa.

Pojem »preventive« je treba dojemati kot ukrepanje, preden se problem sploh pojavi. Takšno dožemanje se je okrepilo šele v zadnjih nekaj letih. Preventiva je danes eden izmed pomembnih delov širšega koncepta zdravstvene in družbene vzgoje (prav tam: 3).

»Če svetovalna služba v okviru pristojnosti institucije preprečuje nastajanje okoliščin oziroma razlogov, ki povzročajo težave, potem je to preventivna funkcija svetovalnega dela v šoli« (Resman et al. 1999: 81).

»Vzgojno-izobraževalne ustanove na vseh stopnjah morajo otrokom in mladostnikom zagotoviti dostop do objektivnih informacij, do znanja o tem, kako različne tvegane situacije vplivajo na posameznika in družbo, dajati jim morajo možnost, da na podlagi svojega znanja in lastnih izkušenj preučujejo, kako bi lahko zmanjšali težave, ki lahko nastanejo zaradi različnih tveganj, in možnost za razpravo o tem z vrstniki in odraslimi, ki jim zaupajo« (prav tam: 49).

Durlak (1995 V: Resman et al. 1999: 81) loči tri vrste preventivnih posegov v okviru šolskega svetovalnega dela:

- primarna (intervencije z normalno populacijo, da bi izključili pojavljanje problemov),
- sekundarna (intervencije na začetku razvoja težav, še preden se težave razvijejo) in
- terciarna (reduciranje širjenja obstoječe motnje ali problema) prevencija.

Vse tri oblike zahtevajo dvojno vrsto posegov: neposredno delo z otroki in posege v učenčevo okolje (prav tam).

»Svetovalno delo v večjih skupinah se skoraj praviloma uporablja v primarne preventivne namene. Delo z večjimi populacijami, kjer posameznih otrok ali učencev še ne klasificiramo zaradi takšne ali drugačne pomoči, pač pa z vsemi opravljamo določen program, ima predvsem namen preprečiti nezaželenosti. Funkcija takšnega dela je tudi odkrivanje in evidentiranje »at risk« otrok/učencev. S temi kasneje opravljamo sekundarno preventivno svetovanje individualno ali pa v manjših skupinah« (prav tam: 257).

1.5 Šolska svetovalna služba

38. člen v ZOsn-I (2013) pravi, da vzgojno-izobraževalno delo v osnovni šoli obsega pouk in druge oblike organiziranega dela z učenci, opravljajo ga učitelji, svetovalni delavci in drugi strokovni delavci.

V Sloveniji poznamo šolsko svetovalno službo kot del šolskega kolektiva. Pojem svetovanje Resman (et al. 1999: 67) razdeli na več interpretacij. Svetovanje v ožji definiciji pomeni interpersonalni proces, neposredna pomoč ene osebe (svetovalca) drugi (svetovanec). To je proces svetovanja, ki poteka med dvema ali več osebami, zato ga imenujemo tudi osebno svetovanje. Širša definicija pa opredeli organizacijske okvire, kjer se posameznikom ali skupini ponuja pomoč, tj. šolsko svetovanje. Lahko se razume kot svetovanje »od zunaj«, lahko pa je oblika svetovanja, ki se organizira v okviru posamezne vzgojno-izobraževalne institucije.

Svetovalno delo otrokom, učencem in dijakom znotraj vzgojno-izobraževalnih institucij (vrtcev, šol) je usodno povezano in odvisno od širših šolsko-doktrirarnih in konceptualnih okvirov, ki z vsebinskega in pogosto tudi procesnega vidika uravnavajo (spodbujajo, kontrolirajo) delo ljudi v posameznih institucijah (prav tam: 13).

Flaker (2012) vidi vlogo socialnega dela v instituciji tako, da:

- vzpostavi stik z izvornim, domačim okoljem,
- vzpostavi stik s svojci, bližnjimi – socialna služba je tudi prevajalec med jezikom ustanove in vsakdanjim jezikom ljudi,
- opravlja birokratsko delo – je strokovnjak za socialno varnost in zavarovanje, je pomočnik ljudem pri urejanju njihovih socialnih pravic,
- blaži življenje varovancem – varovanci ustanov se obrnejo na socialne delavce ali pa jih drugo osebje pošlje k njim, ko se je treba pogovoriti,
- povezuje različne strokovnjake in sodeluje z drugimi ustanovami.

Čeprav Flaker govori o socialnem delu, lahko definicijo razširimo tudi na socialno službo v šolskem okolju, saj se tam zaposlujejo tudi socialni delavci. Šolska svetovalna služba se imenuje šolska, ker je s svojim delom usmerjena v šolski socialni in vzgojno-izobraževalni prostor in hkrati deluje tudi na področju mladostnikovega osebnostnega razvoja. Pojem šolsko svetovalno delo vključuje tako osebno kot tudi druge oblike svetovalne pomoči, ki jo lahko posamezni strokovni profili na šoli nudijo učiteljem, staršem in vodstvu šole, da bi bila šola pri delu z učenci učinkovitejša (Resman et al. 1999: 69).

»Svetovanje, posvetovanje in koordinacija so tri temeljne in za šolsko svetovanje karakteristične funkcije« (Baruth, Robinson 1987 V: Resman et al. 1999: 70).

Svetovanje pomeni neposreden način pomoči otrokom/učencem z definicijo ciljev, nalogami rasti in razvoja, premagovanjem šolskih, poklicnih in širših vprašanj življenja. Posvetovanje pomeni sodelovanje s tretjo stranko (učitelji, starši, vodstvom šole), ki jim je v ospredju skrb za otroke. Koordinacija pa je pobuda pri upravljanju in vodenju posameznih aktivnosti/programov za rast otrok.

»Svetovalni odnos pomeni, da bo sodelovanje temeljilo na dogovoru, ki je vsakokrat prvi korak svetovalnega dela. Dogovor vsebuje definicijo problema, ki jo sooblikujejo vsi udeleženi v problemu, raziskovanje možnih rešitev in odločitev o deležu vseh sodelujočih pri iskanju rešitev. Svetovalni odnos, ki ga z vsemi uporabniki vedno znova vzpostavlja svetovalna služba, zagotavlja odprt prostor za pogovor in ustvarjanje realnih pogojev za spreminjanje« (prav tam: 176).

»Naloga svetovalne službe bi torej bila, da učencem s svetovanjem in neposredno pomočjo pomaga v njihovi rasti, šolskem in osebnostnem razvoju in da s poseganjem in razvijanjem šolskega prostora posredno pomaga tako, da odpira

učencem možnosti za produktiven stil življenja v danih socialnih okoliščinah, ki predstavlja šolo» (Resman et al. 1999: 85).

Delo šolskega svetovalnega delavca po Programskih smernicah za delo svetovalne službe v osnovni šoli (Čačinovič Vogrinčič 2008) obsega:

- **Delo z učenci**, ki je lahko individualno ali skupinsko. Pri delu z učenci se v prvi vrsti izhaja iz načela blaginje, prostovoljnosti in zaupanja, načela celostnega pristopa in načela sodelovanja v svetovalnem odnosu, poudarjeni pa sta zlasti preventivna dejavnost in intervencija (nudenje pomoči).
- **Delo z učitelji**, ki je prav tako lahko individualno ali skupinsko. V proces reševanja in preprečevanja težav vstopajo vsak s svojim posebnim znanjem in vedenjem, zato je poudarek na posvetovalnem delu z namenom preventive ali intervencije, skupnega načrtovanja, izvajanja in evalvacije dela v šoli. Vodilo svetovalnemu delavcu pri skupnem delu z učitelji so predvsem načelo interdisciplinarnosti, načelo celostnega pristopa in načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu.
- **Delo s starši** je individualno in skupinsko. Poudarek pri delu s starši je na posvetovalnem delu s ciljem preventive ali intervencije in načrtovanja, pomembnega za šolsko delo. Pri delu s starši se svetovalni delavec ravna v prvi vrsti po načelu zaupnosti in prostovoljnosti, po načelu celostnega pristopa in po načelu sodelovanja v svetovalnem odnosu.
- **Delo z vodstvom** – največkrat z namenom preučevanja učnih in vzgojnih procesov v sistemu konkretne šole z namenom načrtnega poseganja v te procese. Poudarek je na posvetovalnem delu z vodstvom ob upoštevanju načela strokovne avtonomnosti, aktualnosti, razvojne usmerjenosti, načela interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja ter načela sodelovanja v svetovalnem odnosu.
- **Delo z zunanjimi ustanovami** vključuje delo z vrtci, drugimi osnovnimi in srednjimi šolami, s svetovalnimi centri, z zdravstvenimi domovi, z Zavodom RS za zaposlovanje, s centri za socialno delo ter drugimi ustreznimi socialnovarstvenimi ustanovami in organizacijami, z Zavodom RS za šolstvo idr., upošteva predvsem načelo celostnega pristopa, načelo strokovne avtonomnosti, načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja.

Temeljna načela, po katerih se orientirajo šolski svetovalci po Programskih smernicah za delo svetovalne službe v osnovni šoli (Čačinovič Vogrinčič 2008), so:

- **Načelo strokovnosti in strokovnega izpopolnjevanja**

Svetovalni delavci v vrtcu oziroma šoli morajo delo opravljati strokovno korektno, tj. v skladu s strokovnimi spoznanji in s strokovno etičnimi načeli. Temeljna strokovno-etična načela, po katerih se morajo ravnati svetovalni delavci ne glede na izobrazbo oziroma strokovni profil in ne glede na to, v kateri vzgojno-izobraževalni ustanovi opravljajo svetovalno delo, so načelo dobrobiti, načelo prostovoljnosti in načelo zaupanja. Svetovalni delavci v vrtcih oziroma šolah imajo pravico in so se dolžni stalno strokovno izpopolnjevati ter preverjati lastno strokovnost v supervizijskih, intervizijskih in podobnih skupinah.

- **Načelo strokovne avtonomnosti**

V strokovnem pogledu je svetovalna služba v vrtcu oziroma šoli pri svojem delu avtonomna. Vselej – ne glede na mišljenje ali pričakovanja drugih v vzgojno-izobraževalni ustanovi – je dolžna posredovati korektna strokovna mnenja. Ko gre za strokovna vprašanja, o načinih svojega dela odloča sama. Svetovalna služba v vrtcu oziroma šoli ima pravico in dolžnost odkloniti vse naloge in zadolžitve, ki so v nasprotju s strokovno etičnimi načeli dela.

- **Načelo interdisciplinarnosti, strokovnega sodelovanja in povezovanja**

Načelo interdisciplinarnosti ter strokovnega sodelovanja in povezovanja velja za svetovalno službo v vrtcu oziroma šoli ne glede na to, ali jo sestavlja eden, dva ali več svetovalnih delavcev. Delo svetovalne službe je zaradi kompleksne povezanosti pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj najbolj učinkovito, ko jo sestavlja tim različnih strokovnjakov. S tega zornega kota je smiselno povezovanje in sodelovanje svetovalnih delavcev različnega strokovnega profila iz različnih vrtcev oziroma šol kakor tudi svetovalnih delavcev s strokovnjaki iz ustreznih zunanjih ustanov.

- **Načelo aktualnosti**

Pri svojem delu mora upoštevati posebnosti posameznega vrtca oziroma šole in izhajati iz vsakokratnih potreb posameznega vrtca oziroma šole, tako vsakokratnih življenjskih potreb udeležencev posameznikov, potreb oddelka, razreda, skupine, predmeta ipd. kot tudi dolgoročnejših razvojnih potreb vrtca

oziroma šole kot ustanove. Program svetovalne službe v vrtcu oziroma šoli je del vsakokratnega programa vrtca oziroma šole.

- **Načelo razvojne usmerjenosti**

Delo svetovalne službe v vrtcu oziroma šoli je v skladu z najsplošnejšim vzgojno-izobraževalnim ciljem tako vrtca kot šole usmerjeno v optimalni razvoj otroka, učenca, vajenca ali dijaka ter hkrati v razvoj vrtca oziroma šole kot celote.

- **Načelo fleksibilnega ravnotežja med osnovnimi vrstami dejavnosti svetovalne službe**

Program svetovalne službe mora vsebovati vse tri osnovne vrste dejavnosti svetovalne službe: dejavnosti pomoči, razvojne in preventivne dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije. Samo tako je zagotovljena celostnost prispevka svetovalne službe v vrtcu oziroma šoli.

- **Načelo celostnega pristopa**

Za svetovalno službo v vrtcu oziroma šoli je zelo pomembno, da pri svojem delu vselej pristopa celostno – da upošteva posameznika kot osebnost v celoti in da pri obravnavi posameznika ne spregleda, da je ta s svojim ravnanjem vselej del ožjega in širšega socialnega okolja. V svetovalnem odnosu zato nujno upošteva posameznikove povezave z drugimi udeleženci oziroma podsistemi, ki tako ali drugače vplivajo na njegovo ravnanje.

- **Načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu**

Svetovalna služba si s svoje strani preko svetovalnega odnosa prizadeva vzpostavljati in vzdrževati pogoje tako za stalne odprte možnosti sodelovanja svetovalne službe z vsemi udeleženci kakor tudi za ustvarjalno sodelovanje udeležencev med seboj v projektih pomoči in/ali sodelovanja.

- **Načelo evalvacije lastnega dela**

Eden od najpomembnejših pogojev profesionalnosti je evalvacija lastnega dela. Da bi bili v prihodnje boljši in učinkovitejši, se je treba z rezultati dela soočiti na čim bolj kritičen in objektiven način. Bistvo evalvacije je zato v prvi vrsti kritična analiza svetovalnega dela, ki sloni na primerjavi načrtovanih ciljev in rezultatov.

1.6 Osnovna šola Brezovica pri Ljubljani

Po Letnem delovnem načrtu Osnovne šole Brezovica pri Ljubljani za šolsko leto 2015/2016 je Osnovna šola Brezovica pri Ljubljani javni vzgojno-izobraževalni zavod. Sestavljena je iz matične šole in Podružnične šole Notranje Gorice. Šolanje poteka devet let. Na Podružnični šoli Notranje Gorice se izvaja pouk od 1. do 5. razreda. Pedagoški vodja in poslovodni organ šole je ravnateljica. Strokovni organi šole so: učiteljski zbor, oddelčni učiteljski zbor, strokovni aktivni in razredniki.

»Temeljni cilj osnovne šole in tako tudi osnovna skrb svetovalne službe je optimalni razvoj vsakega otroka ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo« (prav tam).

1.6.1 Šolska svetovalna služba

»Svetovalna služba v šoli deluje z osnovnim namenom, da bi bili učenci, učitelji in šola kot celota čim bolj uspešni. S svojim strokovnim znanjem se vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj in sodeluje z vsemi udeleženci (učenci, učitelji, vodstvom šole in starši) v procesu izobraževanja, po potrebi tudi z ustreznimi zunanjimi ustanovami. S svetovalno službo se učenci prvič srečajo ob vstopu v osnovno šolo in ostane njihov sopotnik do zaključka osnovnega šolanja, ko je pred učenci odločitev – kam po osnovni šoli. Šolska svetovalna služba je na tej poti spremljevalec, ki poskuša pristopiti, ko zmanjka moči, ali usmeriti pogled v pravo smer, ko se zazdi, da se vse rešitve izmikajo« (prav tam).

Delo šolskega svetovalca v grobem obsega:

- delo z učenci,
- delo z učitelji,
- delo s starši,
- sodelovanje z vodstvom in
- sodelovanje z zunanjimi ustanovami.

»Zelo pomembno je sodelovanje staršev, učiteljev in učencev v smislu skupnega prizadevanja za boljši učni uspeh, trajnejše znanje in s tem boljše počutje učencev. Vzgojno-izobraževalni cilji bodo doseženi ob sprotne sodelovanju med šolo in družino« (prav tam).

1.6.2 Preventivni programi na šoli

Zdravstveno varstvo otrok

Po 13. členu ZOsn-I (2013) mora »osnovna šola sodelovati z zdravstvenimi zavodi pri izvajanju zdravstvenega varstva učencev, zlasti pri izvedbi obveznih zdravniških pregledov za otroke, vpisane v prvi razred, rednih sistematičnih zdravstvenih pregledov v času šolanja in cepljenj«.

Namen sistematskih pregledov je sledenje rasti in razvoju otroka ter izvedba presejalnih testov za določene bolezni. Preventiva šolarjev je pomembna, zlasti v obdobju hitre rasti. Sistematski pregledi učencev potekajo v Zdravstvenem domu Vič (Letni delovni načrt OŠ Brezovica pri Ljubljani 2015/2016).

Prometna varnost

Šola pripravlja prenovljen prometnovarnostni načrt. Na začetku šolskega leta razredniki skupaj z učenci pregledajo prometnovarnostne poti in spremljajo prometno varnost skozi vse leto. Vsi učitelji uresničujejo vsebine prometne vzgoje v okviru posameznih predmetov, podaljšanega bivanja, interesnih dejavnosti, pri razrednih urah, dnevih dejavnosti in na ekskurzijah (po Letnem delovnem načrtu Osnovne šole Brezovica pri Ljubljani 2015/2016).

1.7 Osnovna šola Preserje

Po Vzgojnem načrtu Osnovne šole Preserje za leto 2015/2016 je Osnovna šola Preserje javni vzgojno-izobraževalni zavod. Osnovna šola Preserje je sestavljena iz matične šole in podružničnih šol Jezero ter Rakitna. Šolanje poteka devet let. Na podružnici Jezero izvajajo pouk od 1. do 3. razreda (Podružnična šola Jezero), v Rakitni pa od 1. do 5. razreda (Podružnična šola Rakitna). Pedagoški vodja in poslovodni organ šole je ravnatelj. Strokovni organi šole so: učiteljski zbor, oddelčni učiteljski zbor, strokovni aktivni in razredniki.

Na OŠ Preserje pravijo, da si prizadevajo za dobro počutje učencev, njihovih staršev in tudi tistih, ki so na šoli zaposleni. To dosegajo s strpnostjo, nenasiljem, zaupanjem, upoštevanjem kulturnih navad in pravil šole. Vsakemu želijo zagotoviti občutek varnosti in sprejetosti.

Trudijo se, da v učencih prepoznajo njihova močna področja in jih razvijajo, da bi dosegli optimalni razvoj. Posebno pozornost namenjajo razvoju in soustvarjanju odnosov ter udeležbi učencev v učnem procesu. S čim višjo kakovostjo pouka želijo doseči, da bi vsi učenci pridobili čim več uporabnega znanja in veščin (Vizija OŠ Preserje, ni datuma).

1.7.1 Šolska svetovalna služba

»Svetovalna služba poskuša vzpostavljati konstruktivne in sodelujoče odnose med vsemi, ki so vpleteni v vzgojno-izobraževalni proces, tako med učenci, učitelji in vodstvom šole kot tudi starši. Naloga šolske svetovalne službe je, da svetuje učencem in staršem, sodeluje z učitelji in vodstvom šole pri načrtovanju, spremljanju in evalvaciji razvoja šole ter pri opravljanju vzgojno-izobraževalnega dela.

Načrtuje in izvaja preventivne programe. Namen teh programov je pomagati učencem z informacijami oblikovati lastne vrednote in stališča o pomembnih življenjskih temah (nasilje, nenasilna komunikacija, osebne meje, vrednote, čustva ...), graditi občutek pripadnosti in lastne vrednosti, motivirati k razmišljanju, razpravljanju, zagovarjanju lastnega mnenja in poslušanju drugih, učiti se konstruktivnega reševanja konfliktov, idr.« (Vzgojni načrt OŠ Preserje 2015/2016).

Svetovanje in sporazumno reševanje medsebojnih problemov in sporov

»Svetovanje je strokovno naravnana dejavnost šole, ki je namenjena učencem in posredno tudi njihovim staršem pri reševanju problemov, ki so povezani z razvojem, odnosi z vrstniki in odraslimi, šolskim delom in prevzemanjem odgovornosti«.

Svetovanje in usmerjanje pomaga učencem, da:

- oblikujejo lastne cilje in načine uresničevanja,
- učinkovito organizirajo svoje šolsko delo,
- spremljajo svoje delo in uspešnost,
- razmišljajo in presojujejo svoje vedenje in ravnanje drugih ljudi,
- prevzemajo odgovornost in sprejemajo posledice svojih dejanj,
- se znajo vživeti v druge,
- opazujejo lastna občutja, razmišljanja in vedenja,
- razumejo vzroke za neprimerno vedenje pri sebi in drugih,
- učinkovito rešujejo probleme in konflikte,
- znajo ravnati in poskušajo obvladati stres, strah, čustvene napetosti, jezo, apatičnost ...
- razvijajo realno in pozitivno samopodobo in samospoštovanje (prav tam).

1.7.2 Preventivno delo na šoli

Po vzgojnem načrtu OŠ Preserje 2015/2016, proaktivno in preventivno vzgojno delovanje zajemata več temeljnih področij:

- Prvo se nanaša na vzpostavljanje prijetne, sproščene in spodbudne razredne klime, ki temelji na pozitivnih medosebnih odnosih zaupanja med vsemi osebami v vzgojno-izobraževalnem procesu. Obsega tudi učiteljevo skrb za učence, ki se kaže v dovzetnosti za njihove potrebe in interese, upoštevanju individualnih prednosti in pomanjkljivosti posameznih učencev, uporabi raznovrstnih aktivnosti, v spodbujanju dialoga in razvijanju socialnih veščin, spremljanju učnega napredka in vedenja vsakega posameznika, zanimanju za počutje, razpoloženju, pripravljenosti na šolsko delo in sodelovanje, pozornosti ob morebitnih aktualnih kriznih (npr. družinski konflikti, razveze, hospitalizacije staršev, bolezni, smrti, zlorabe itd.) in kritičnih življenjskih situacijah (npr. izbira nadaljnjega šolanja itd.).
- Drugo področje preventivnega delovanja je povezano s kakovostjo učnega procesa, z uporabo učnih metod, ki upoštevajo razvojne sposobnosti učencev, jim omogočajo aktivno sodelovanje in tako preprečujejo, da bi bili vključeni v manj ustvarjalne aktivnosti in doživljali trajnejše neuspehe.
- Tretje področje preventivnega delovanja se povezuje z dejavnostmi, ki se nanašajo na organizacijo, vodenje in upravljanje razreda. Pri tem je zelo pomembno delo z oddelčnimi skupnostmi učencev.

Proaktivne in preventivne vzgojne dejavnosti izhajajo iz poslanstva, vizije, vrednot in ciljev osnovne šole ter potreb učencev in okolja.

Na šoli si prizadevajo za razvoj temeljnih telesnih, duševnih, socialnih in duhovnih potreb učencev ter razvijanje njihove pozitivne samopodobe, samostojnosti in odgovornosti. Vse to skušajo zagotoviti s pomočjo dejavnosti, ki obsegajo:

- razvijanje ugodne socialne klime, občutka varnosti, zaupanja in sprejetosti, izvajanje dejavnosti, ki postavljajo v ospredje medsebojno povezanost in sodelovanje, v uspešnost naravnane učeče se skupnosti;
- oblikovanje oddelčnih dogovorov o temeljnih vrednotah skupnega življenja in načinih ravnanja ter sodelovanje pri oblikovanju pravil šolskega reda;

- aktivno vključevanje učencev v načrtovanje, izvajanje, vrednotenje učenja in dela v skladu z njihovimi zmožnostmi in s tem njihovo navajanje k procesom samovrednotenja, samokontrole, spodbujanja zavedanja svobode in odgovornosti za posledice lastnega vedenja;
- spoznavanje okoliščin, v katerih se pojavljajo za šolo značilni problemi, s spoznavanjem s stališči in predlogi vseh udeležениh;
- povečanje nadzora na določenih krajih in v določenem času (odmori, čas po pouku, zunanje površine šole ...);
- hitro in načrtno reševanje problemov vseh udeležениh (prav tam).

2. OPREDELITEV PROBLEMA

V zadnjih dveh letih študija na Fakulteti za socialno delo smo se veliko osredotočali na teme zasvojenosti, drog, alkoholizma, duševnih težav in drugih tveganj. Želela sem preveriti, kako so otroci/učenci na take in podobne teme o tveganjih pripravljeni v osnovnih šolah v občini Brezovica, kjer živim. Teme sem – s pomočjo mnenja mentorice – razširila v vse preventivne programe, ki jih izvajajo na šolah.

»Otroci/učenci se med šolanjem srečujejo z najrazličnejšimi težavami, tako učnimi težavami kot strahom pred spraševanjem, osamljenostjo, izključenostjo v razredu, težavami, ki jih povzročajo medvrstniški konflikti, neurejene družinske razmere in problemi, za katere so lahko razlogi čustvene težave, nasilje, zasvojenost« (Vzgojni načrt OŠ Preserje 2015/2016). Med odraščanjem učenci začnejo razvijati lastno moralo in vrednote, izražati svoja mnenja. Imajo pravico do izobraževanja o vsem, kar je pomembno za njihov osebni razvoj in vzgojo ter jim bo v življenju omogočilo sprejemanje dobrih odločitev (sem sodijo vsebine, kot so izobraževanje o drogah, spolna vzgoja itd.) (po Galla 2003 V: Grebenc et al. 2010b: 28). »Šola je bila vedno zanimiva kot območje preventive, saj se v njej naenkrat zadržuje veliko mladih« (Grebenc et al. 2010 b: 45). Tu ima veliko vlogo šolska svetovalna služba, ki načrtuje in izvaja preventivne programe. Namen teh programov je pomagati učencem z informacijami oblikovati lastne vrednote in stališča o pomembnih življenjskih temah (nasilje, nenasilna komunikacija, osebne meje, vrednote, čustva ...), graditi občutek pripadnosti in lastne vrednosti, motivirati k razmišljanju, razpravljanju, zagovarjanju lastnega mnenja in poslušanju drugih, učiti se konstruktivnega reševanja konfliktov (po Vzgojni načrt OŠ Preserje 2015/2016).

Z raziskavo želim izvedeti, katere preventivne programe izvajajo na dveh osnovnih šolah v občini Brezovica, na Osnovni šoli Brezovica pri Ljubljani in Osnovni šoli Preserje. Zanima me, za katera tveganja imajo organizirano preventivno delo in kakšna je pri tem vloga šolske svetovalne službe. Predvidevam, da so tveganja raznolika, šolska svetovalna služba pa organizira večino preventivnih dejavnosti. Preveriti želim tudi, s kom največ sodelujejo, na kakšen način in kdo jih financira. To mi bo dalo informacijo o mnenju šolskih svetovalnih služb o tem, kje vidijo največ tveganj za osnovnošolce v občini. Smiselno se mi zdi tudi to, da za mnenje povprašam nekaj učencev in njihovih staršev. Opazila sem (po pogovorih z otroki), da veliko otrok ne ve, da četudi izvede preventivno delo neki drug organizator (npr.

policija, gasilci idr.), ta sodeluje s šolo in šolsko svetovalno službo. Za uvod v temo želim najprej raziskati njihovo mnenje o vlogi šolske svetovalne službe, da bi ugotovila, kako dobro poznajo samo službo in kakšno je njihovo sodelovanje z njo. Zanima pa me tudi, ali so zadovoljni z izvedbo preventivnih programov, kaj jim je najbolj všeč in kateri so njihovi predlogi za izboljšanje dela. Vprašala jih bom tudi, ali poznajo vlogo šolske svetovalne službe pri izvedbi le-teh. Poskusila bom poiskati starejše učence (od šestega razreda naprej), saj se mi zdi, da so veliko večino preventivnega dela že spoznali in imajo več izkušenj.

Z raziskavo bi rada dobila odgovore na naslednja raziskovalna vprašanja:

- 1.** Ali na šolah izvajajo preventivne programe za raznolika tveganja?
- 2.** Ali je šolska svetovalna služba zadolžena za organizacijo preventivnih programov?
- 3.** Ali šolska svetovalna služba sodeluje z različnimi zunanjimi izvajalci?
- 4.** Ali so osnovnošolci in njihovi starši zadovoljni s preventivnimi programi in šolsko svetovalno službo na osnovnih šolah?
- 5.** Ali so osnovnošolci zadovoljni z načinom podajanja informacij?

3. METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna, kar pomeni, da je sestavljena iz »osnovnega izkustvenega gradiva, zbranega v raziskovalnem procesu, in besednih opisov, v katerih je to gradivo tudi obdelano in analizirano na beseden način brez uporabe merskih postopkov, ki dajo števila, in operacij nad števili« (Mesec 2007: 11 V: Grebenc et al. 2010: 43). Zanimale me bodo predvsem izkušnje svetovalnih delavk na področju preventivnih programov na šolah in izkušnje učencev ter njihovih staršev in učiteljev. Raziskava je poizvedovalna, ker je moj namen ugotoviti, kakšno vlogo imajo svetovalne delavke pri preventivnih programih. Raziskavo lahko opredelim tudi kot empirično, ker bom zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo s spraševanjem.

3.2 Spremenljivke oz. teme

Moje teme so:

- tveganja, za katera se izvaja preventivno delo na šolah v občini Brezovica,
- vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih programov,
- splošno mnenje o preventivnih programih s strani učencev in njihovih staršev.

3.3 Merski instrumenti in viri podatkov

Merski instrumenti, ki sem jih uporabila v raziskavi, so bili: dva odprta intervjuja s svetovalnima delavkama in vprašalniki za starše in učence.

Glavna vira podatkov v nalogi sta odprta intervjuja s svetovalnima delavkama. Pogovora sem opravila 22. 3. 2016 na Osnovni šoli Preserje in 23. 5. 2016 na Osnovni šoli Brezovica pri Ljubljani. Pripravljenih sem imela 6 odprtih vprašanj o preventivnih programih in vlogi šolske svetovalne službe pri izvedbi le-teh. Svetovalni delavki sta mi odgovarjali na vprašanja o določeni temi, sama pa sem jima postavljala podvprašanja.

Za učence in starše sem sestavila dva podobna odprta vprašalnika. Razdelila sem ju na dva dela:

- Splošno mnenje o šolski svetovalni službi.
- Splošno mnenje o izvedbi preventivnih programov na šoli.

Vprašalnika sta si bila zelo podobna, skoraj identična, le da sem za učence v drugem delu drugo in četrto vprašanje postavila drugače. Prvi del je vseboval štiri

vprašanja, drugi pa sedem. Pri drugem vprašanju v prvem delu, kjer sem spraševala o glavnih nalogah šolske svetovalne službe, sem dodala primere odgovorov (*pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem*). Večina jih je podčrtala/obkrožila že dane primere. Pri prvem vprašanju v drugem delu, kjer sem želela izvedeti, ali poznajo pojem preventivni programi, sem zraven dodala razlago pojma, da si ga lahko lažje predstavljajo (*gre za »preprečevanje« oziroma »izogibanje« določenim tveganim situacijam; npr. zasvojenost, droge, kajenje, nasilje, spolnost, prepogosta uporaba različnih medijev itd.*). Na koncu sem jih vprašala še po razredu, spolu in osnovni šoli, ki jo otrok obiskuje. Dobila sem odgovore treh staršev in njihovih treh otrok, skupaj šest rešenih vprašalnikov.

3.4 Populacija in vzorčenje

Populacijo v mojem primeru predstavljajo šolske svetovalne delavke na osnovnih šolah v Preserju in Brezovici ter učenci od 6. do 9. razreda v šolskem letu 2015/2016 in njihovi starši.

Vzorec je v primeru svetovalnih delavk neslučajnostni, saj le-te delujejo kot svetovalke na teh šolah. V primeru osnovnošolcev in staršev pa je vzorec priložnostni – tisti, ki je želel sodelovati po metodi »snežne kepe«, kjer sem najprej pristopila do enega starša in otroka, ki sta me nato napotila do naslednjega.

3.5 Zbiranje podatkov

Najprej sem podatke zbirala na Osnovni šoli Preserje, kjer sem se pogovarjala s socialno delavko, vmes pa se nama je pridružila tudi socialna pedagoginja. Med čakanjem sem se neformalno pogovarjala tudi z učiteljico četrtega razreda. Nato sem opravila pogovor še na Osnovni šoli Brezovica, kjer sem se pogovorila s socialno pedagoginjo. Pripravljena sem imela vprašanja na moje teme in jih prosila, naj mi nanje odgovorijo. Dala sem jim možnost, da prosto govorijo o temi, hkrati pa sem zastavljala še podvprašanja. Pogovora sem prepisala isti dan, ko je bil pogovor opravljen, po spominu. V OŠ Preserje sem želela vprašati, ali lahko pogovor snemam, vendar je med njim v prostor prihajalo veliko učencev (s prijavi na srednje šole), tako da sem vprašanje raje opustila, saj nisem imela dovoljenja, da snemam tudi njih.

Z učenci in starši sem se pogovarjala v parih. Uporabila sem pristop »snežne kepe«. Najprej sem se dogovorila z enim staršem in učencem, ki sta me potem predstavila še drugim. Govorila sem s tremi starši in tremi otroki. Z vsakim parom sem se srečala posamezno in skupaj šla čez vprašalnik. Prosila sem jih, naj ga izpolnijo, na koncu pa smo se o odgovorih še pogovorili.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem analizirala kvalitativno, s pomočjo kodiranja intervjujev svetovalnih delavk in vprašalnikov. Najprej sem si intervjuje prepisala po spominu in si označila pomembne izjave. Nato sem si pomagala s tabelo in izjave razširila v pojme in nato še razdelila na kategorije. To mi je dalo večji pregled nad temami, ki so se mi zdele pomembne. Rezultate sem primerjala tudi z ugotovitvami obstoječih raziskav. Metoda za zbiranje podatkov že narejenih raziskav bo obdelava sekundarnega gradiva.

Pri vprašalnikih za učence in starše sem upoštevala predvsem odgovore, ki so mi jih napisali, saj so ti bili podobni tudi takrat, ko smo se o temi na koncu pogovorili.

4. REZULTATI

Podatke sem analizirala kvalitativno, s pomočjo kodiranja. Analizo sem naredila tako, da sem najprej iz pogovorov izpostavila svoje enote kodiranja, ki sem jim določila skupne pojme, vse pojme pa sem kasneje povezala v kategorije. Na koncu sem prikazala odnose med kategorijami s pomočjo miselnega vzorca. Miselne vzorce sem razdelila na tri dele; prvi del kot analiza pogovorov s svetovalnimi delavkami, druga dva pa kot analiza vprašalnikov učencev in njihovih staršev:

- Vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih programov.
- Svetovalna služba.
- Preventivni programi.

V pogovorih s svetovalnimi delavkami me je zanimala vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih programov. Pri temi tveganj, za katera izvajajo preventivne programe smo se pogovarjale o delavnicah in tveganjih. Zanimala me je tudi sama izvedba programov, predvsem način izvedbe, izvajalec in na kakšen način pridobivajo informacije. Svetovalne delavke pri izvedbi sodelujejo tudi z drugimi subjekti, ti drugi so učitelji, vodstvo šole, starši in zunanji izvajalci ter organizacije. Njihove izkušnje so se odprle v podteme spreminjanja in kvalitete programov, o nasilju kot vedno prisotni temi, nezadovoljstvu s strani staršev in raziskovanju v šoli. V teh temah so svetovalne delavke našle tudi prednosti in slabosti programov.

Zanimala me je tudi organizacija izvedbe programov, kjer so se odprle teme o administraciji, financiranju, preveliki količini programov, prostovoljstvu in izgorelosti ter načrtih za prihodnost. Glede evalvacije pa sem izvedela, da jo izvajajo sproti in na letni ravni. Strukturo miselnega vzorca prikazujem spodaj:

Organizacija izvedbe

Administracija
Veliki projekti
Preveč programov
Sredstva
Pomoč
Prostovoljstvo
Izgorelost
Podpora
Odprtost šole
Načrti za prihodnost

Preventivni programi

Delavnice

Izvedba programov

Način izvedbe
Izvajalec
Zunanji izvajalec
Pridobivanje informacij

VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE PRI IZVEDBI PREVENTIVNIH PROGRAMOV

Sodelovanje

Z drugimi
Z učitelji
S starši
Z vodstvom
Pomoč učiteljem

Izkušnje

Spreminjanje programov
Vedno prisotna tema
Nezadovoljstvo
Raziskovanje v šoli
Kvaliteta programov

Prednosti in slabosti programov

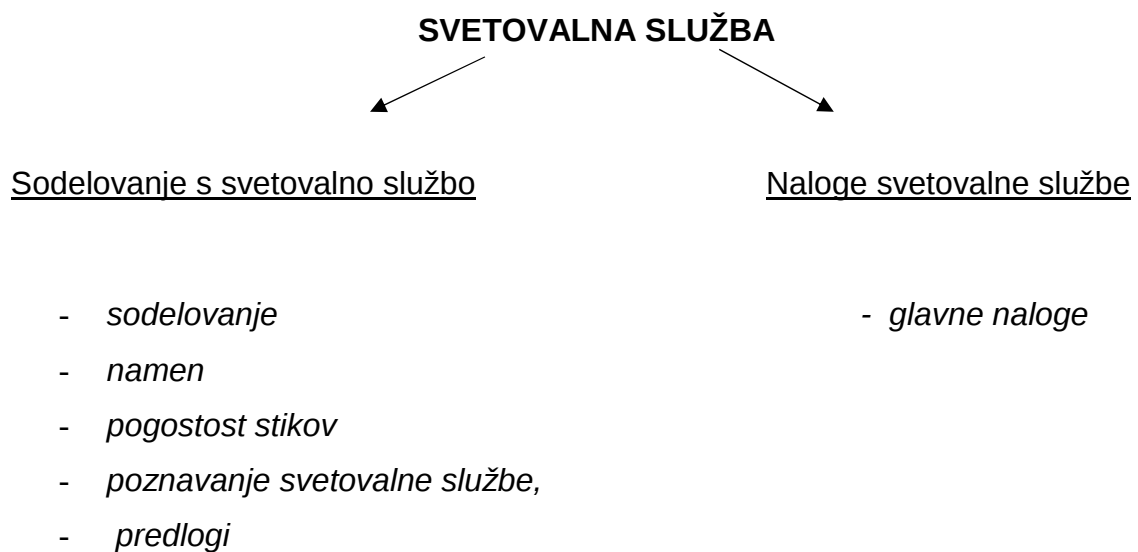
Prednosti programov
Slabosti programov

Evalvacija programov

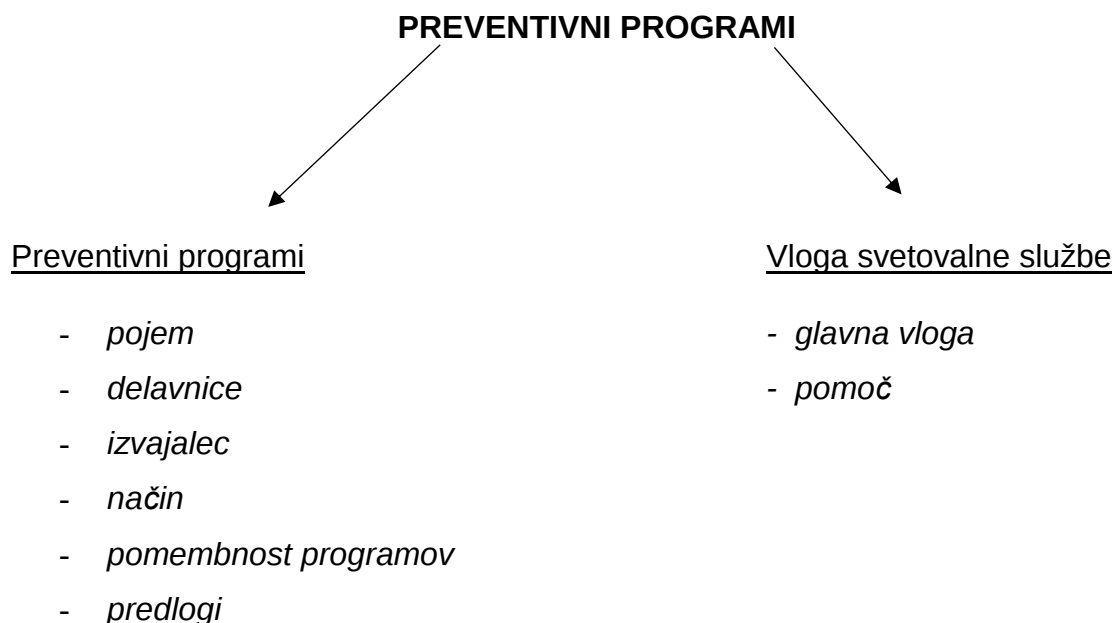
Sprotna
Letna

V rešenih vprašalnikih in pogovorih z učenci in njihovimi starši sem iskala informacije o splošnem mnenju delovanja šolske svetovalne službe in o mnenju glede izvedbe preventivnih delavnic.

Glede šolske svetovalne službe sem izpostavila dve temi: sodelovanje s šolsko svetovalno službo in kakšne mislijo, da so njene naloge. Tu so se odpirale teme o sodelovanju in namenu sodelovanja, o pogostosti stika, poznavanju šolske svetovalne službe, njihovi predlogi za boljšo poznanost in glavne naloge svetovalne službe.

Glede izvedbe preventivnih programov pa so se odprle teme o samem pojmu preventivnih programov (kjer sem jim dodala tudi definicijo), o delavnicah, izvajalcih, načinu izvajanja, pomembnosti programov in o predlogih za nadaljnje izvajanje. Druga tema, ki se mi je zdela pomembna pa je njihovo mnenje o vlogi svetovalne službe pri izvedbi preventivnih programov.

Posamezne kategorije in podkategorije bom podrobneje opisala spodaj.

4.1 Šolske svetovalne delavke

Opravila sem dva intervjuja s svetovalnimi delavkami. Na Osnovni šoli Brezovica pri Ljubljani svetovalno službo sestavljata socialna pedagoginja in psihologinja, sodelujeta pa tudi z drugimi učiteljicami za dodatno pomoč. Pogovor sem opravila s socialno pedagoginjo, in sicer 23. 5. 2016. Na Osnovni šoli Preserje pa svetovalno službo sestavljajo pedagoginja, socialna pedagoginja in socialna delavka, tudi na tej šoli sodelujejo tudi z učiteljicami za dodatno strokovno pomoč. 22. 3. 2016 sem se pogovarjala s socialno delavko, pridružila pa se nama je tudi socialna pedagoginja.

4.1.1 Delavnice preventivnih programov

Najprej me je zanimalo, katere preventivne programe izvajajo na šolah. Lahko rečem, da na šolah izvajajo preventivne programe za raznolika tveganja. V obeh šolah so bile omenjene delavnice proti nasilju, mediacija, delavnice o spolnosti, odraščanju in odnosih na šoli ter druge. Obe šoli izvajata tudi preventivno evakuacijo pred požari in drugimi nevarnimi pojavi. Prav tako veliko delajo tudi na pomoči pri šolskem delu (dodatna strokovna pomoč, individualna strokovna pomoč).

4.1.1.1 Nasilje

Svetovalne delavke pravijo, da je nasilje tema, ki je vedno prisotna. Veliko dobijo povabil na različna izobraževanja, vendar so že izredno marketinško obarvana in morajo izbirati po kakovosti (»Veliko je delavnic na temo nasilja, ki so že kar marketinško usmerjene« (izjava A15)). S tem povezana je tudi mediacija, ki sta jo obe svetovalni delavki veliko omenjali.

4.1.1.2 Mediacija

Mediacija se izvaja ob sporih in konfliktih, njen namen pa je pomagati strankam sprejeti soglasne odločitve in rešiti spore (po Šugman Bohinc 2015). Na OŠ Brezovica na začetku leta izvedejo tudi »dvodnevni tabor, kjer med udeleženci izberemo učence, ki so obetavni za mediatorje« (izjava B6). Ti učenci imajo potem možnost, da sodelujejo v interesni dejavnosti Mediacija in pomagajo pri sporih, konfliktih in odnosih na šoli.

4.1.1.3 Odraščanje

Drugo veliko temo tvorijo odraščanje, najstništvo, spolnost in soočanje z življenjem v mladostništvu. Tem temam se zelo posvetijo, saj so del njihovega življenja. Kot sem že omenila v teoretskem delu, je mladostništvo zelo povezano s tveganimi dejanji, zato ugotavljam, da je to morda najpomembnejša tema za pogovor. Učenci lahko skozi delavnice (velikokrat jih izvedejo tudi v zdravstvu v okviru preventivnih pregledov) spoznajo, kako telo deluje biološko in genetsko, katere spremembe doživljajo in kako se z njimi soočiti.

4.1.1.4 Šolsko delo

Šolska svetovalna služba deluje predvsem na pomoči pri šolskem delu. Ukvarjajo se s pomočjo pri učenju, višanju in popravljanju ocen, predstavijo jim strategije učenja, pokažejo, kako se ob večjih obremenitvah sprostiti (»Sprosti.se, kjer učimo učence, kako se spopasti s stresom« (izjava B14)). Pomagajo jim tudi pri branju knjig, tako nadarjenim (»tekmovanja, kreativno pisanje, memošola« (izjava B9)) kot tudi tistim, ki potrebujejo malo več vaje. Pišejo in izdajajo tudi šolski časopis.

4.1.1.5 Prostovoljstvo

Prostovoljstvo je ena izmed dejavnosti, ki jo izvajata obe šoli. S tem mislim tako na učence kot na zunanje prostovoljce. Učenci prostovoljno sodelujejo v različnih

delavnicah in jih tudi izvedejo (mediacija, dobrodelni koncerti), prav tako pa se povezujejo tudi z lokalno skupnostjo in opravljajo prostovoljstvo drugje (projekt simbioza, Anina zvezdica, zbiralne akcije). Na OŠ Brezovica izvajajo tudi program »Petka, kjer starši plačajo 5 evrov mesečno za učence/družine, ki si ne morejo privoščiti malice« (izjava B17). Prostovoljstvo se je omenjalo tudi kot pomoč svetovalni službi: študenti in študentke na praksi, pomoč pri učenju. Izjava: »Ob vsej tej poplavi na primer prostovoljcev, jih ni takrat, ko jih res rabiš« (izjava A55), mi pokaže, da se svetovalne delavke počutijo preobremenjene in bi potrebovale pomoč, ko jo zares potrebujejo, in ne samo takrat, ko so prostovoljci na voljo.

4.1.1.6 Ostali programi

Ostale programe so omenjali samo na eni ali drugi šoli. Možno je, da nekatere izvajajo na obeh, vendar jih svetovalni delavki nista omenili, bili na njih pozorni ali jih pozabili. Na OŠ Preserje je socialna delavka omenila delavnice o kajenju, alkoholu in zasvojenosti. Vendar je omenila tudi, da se te izvedejo v okviru zdravstvene preventive, le izjave, da učenci ne bodo kadili, izvedejo na šoli. Pravi: »Nekaj let nazaj je bilo kajenje nekaj nepredstavljivega« (izjava A33), danes pa, da »veliko delajo na področju medijev (tv, internet, telefoni)« (izjava A34). Pri tej izjavi opazam, da je želela povedati, da se programi vseskozi spreminjajo in spremljajo aktualne dogodke. Prav tako je omenila, da novembra izvedejo delavnico o petardah, saj je takrat sezona poka in je nevarnost za poškodbe velika.

Na OŠ Brezovica je med pogovorom potekala evakuacija ob požaru. Lahko sem iz prve roke izvedela, kako je akcija organizirana. Po zvočniku je prišlo nenapovedano obvestilo o vaji in navodila, kako se obnašati. Opažam, da je vaja potekala zelo dobro organizirano, saj so učenci in učitelji sledili navodilom in se srečali na dvorišču, kot je bilo naročeno. Tam so počakali na konec vaje in se vrnili nazaj v učilnice. Prav tako jim je pomembna prometna varnost. Ob obisku sem opazila veliko znakov za pločnike, steze za pešce in cesto ter označene dele za parkiranje. Imajo tudi hitrostne ovire, ki umirjajo promet. Svetovalna delavka mi je povedala, da sodelujejo s policistom, ki učence uči, kako ravnati v prometu. OŠ Brezovica je v občini splošno znana kot eko šola, to mi je omenila tudi sogovornica. Povedala je, da skrbijo za svoj vrtiček, so ekološko usmerjeni in ozaveščajo o ohranjanju okolja, prav tako pa tudi sodelujejo z lokalnimi kmeti, kjer lahko učenci dobijo izkušnjo o življenjskih stvareh (kako kaj narediti sam, kako kaj zraste in podobno). Pomemben

program se ji zdi tudi »program, kjer se učimo spoštovanja in vzajemnosti med učenci in učitelji« (izjava B13), s tem jih učijo socialnih veščin, npr. kako spoštovati druge ljudi, biti vljuden, vikanje. Opazila sem tudi omembo državlanske vzgoje in poznavanja evropskih institucij. Ugotavljam, da skrbijo tudi za znanje o naši državi, njeni zgodovini in da jo znajo umestiti na zemljevid Evrope in sveta. Lokalno obarvan program je tudi orientacijski tek po občini, kjer spoznavajo svojo občino na zabaven način. Enkrat letno izvedejo tudi tabor nadarjenih, na katerem delavnice za učence izvedejo tudi starši. V okviru tabora in šole za starše (»šolo za starše, kjer se odvijajo razne teme« (izjava B57)) sodelujejo s starši, tako da so tudi oni vključeni v šolske dejavnosti.

4.1.2 Izvedba programov in sodelovanje

Pri izvedbi programov me je zanimal način izvedbe, kdo je izvajalec in kje pridobijo informacije.

4.1.2.1 Način izvedbe programov

Večina preventivnih programov se izvaja po skupinah, največkrat po razredih (»Izvajamo jih skupinsko v razredih (razne delavnice, predavanja)« (izjava A5)). Za vse, ki bi potrebovali večjo pomoč, se izvede tudi individualno ali v manjših skupinicah (»individualno delamo z učenci vsakodnevno (učne težave, akutne težave)« (izjava A6)). Preventivni programi se izvajajo že od prvega razreda naprej. Programe izvedejo že preko pouka v razredih, na razrednih urah, interesnih dejavnostih in pa na tematskih dnevih.

Izvajajo tudi delavnice za starše: za starše učencev 1. in 2. razreda: Skrb za zdravje otrokovih zob (LDN OŠ Brezovica: 69), izvedejo tudi predavanja na roditeljskih sestankih in drugih delavnicah. Pomembno se jim zdi sodelovanje s starši, saj dobijo tudi od njih kakšno idejo, o čem govoriti. Zdi pa se jim, da je čedalje manj staršev zainteresiranih za sodelovanje. Opažam, da so starši že dovolj preobremenjeni s svojimi obveznostmi, da bi se aktivno vključevali še v obšolske dejavnosti. Svetovalne delavke vedno iščejo načine, kako jih privabiti in kaj jim ponuditi, da bi v njih vzbudili zanimanje. Delavka na OŠ Brezovica pravi, da bi želela pridobiti »starše, katerih otroci so malo bolj težavni in bi potrebovali pomoč« (izjava B66).

4.1.2.2 Izvajalec programov

Kot izvajalci so bile največkrat omenjene svetovalne službe, učitelji in zunanji sodelavci. Svetovalna služba in učitelji sodelujejo z otroki med poukom in pri razrednih urah (»Programe izvajajo učitelji že skozi pouk« (izjava B31)), prav tako pa na tematskih dnevih (»naravoslovni dan, kjer imamo cel dan na programu temo o spolnosti« (izjava A24)). Včasih programe izvedejo učitelji sami, včasih v sodelovanju s svetovalno službo. Svetovalna služba pripravi gradivo, ki jim je lahko v pomoč, in jim je vedno na razpolago za vprašanja. Prav tako se učitelji udeležujejo izobraževanj o tem, kako vzgojne teme vključiti v pouk.

Šole sodelujejo tudi z zunanjimi izvajalci. Največkrat omenjeni so bili: center za socialno delo, zdravstvena domova Vič in Metelkova, Občina Brezovica, Zavod za šolstvo, različna društva (za nenasilno komunikacijo, športna, kulturna ...), Policija in gasilci. Obenem pa sodelujejo tudi z drugimi šolami, Centrom starejših Notranje Gorice, z lokalnimi kmeti. Poskušajo sodelovati z lokalno skupnostjo (»Poskušamo sodelovati s čim bolj lokalnimi organizacijami, podjetji, društvi« (izjava B43)).

4.1.2.3 Zbiranje informacij

»Informacije se dandanes dobijo že na vsakem koraku« (izjava A13). Informacije o delavnicah svetovalne delavke pridobijo na izobraževanjih, v knjigah in na internetu. Glede izobraževanj so omenile, da moraš biti selektiven in izbrati tistega, ki je pravi za šolo in ustreza aktualnim potrebam. Ponudbe dobivajo vsakodnevno, večino predlogov dobijo od ravnatelja/ravateljice. Kot sem že prej omenila, se izvajajo tudi izobraževanja za učitelje. Za razne delavnice svetovalne delavke pripravijo gradiva za učitelje in jim s tem pomagajo. Pomembne se jim zdijo tudi ideje staršev. V nobenem od intervjujev nisem zasledila omembe pomembnosti idej s strani učencev. Čeprav letno preverjajo zadovoljstvo s svetovalno službo, pa ne vem, ali se osredotočajo tudi na ideje učencev glede preventivnih programov.

4.1.3 Izkušnje svetovalnih delavk

Glede izkušenj sta mi svetovalni delavki povedali, da se programi nenehno spreminjajo glede na teme in pomembnost tem (»Spreminja se predvsem glede tematike in pa financiranja« (izjava A36)). Tak primer je kajenje, ki je bilo nekaj let nazaj nepredstavljivo dejanje na šoli, danes pa je to bolj sprejeto in so v ospredje prišle druge teme – mediji in zasvojenost z njimi (»Danes veliko delamo na področju

medijev (tv, internet, telefoni)« (izjava A34)). Kot sem omenila že prej, je vedno prisotna tema nasilje. Velik pomen ima tu tudi financiranje, saj je večina programov odvisna od njega. Največkrat se izvedejo brezplačni programi, ostali pa po zmožnostih. Delavke želijo, da so programi kar se da kvalitetni, je pa to zelo odvisno tudi od izvajalcev. Če program eno leto ni uspešen, ga naslednje leto ne izvedejo več.

4.1.3.1 Sodelovanje s starši

Ker sodelujejo s starši, dobijo od njih tudi različne povratne informacije. Veliko jih je s programi zadovoljnih, ne pa vsi. Na OŠ Preserje svetovalna delavka pravi, da je problem, »ko starši niso zadovoljni s programi (učenec pove, kaj so delali – gledali neki film –, starši pa so mnenja, da za tako tematiko še niso dovolj stari), obenem pa nas 'sekirajo', kaj sploh delamo in kdaj bomo delali kaj v tej smeri« (izjava A39). Tu opazim razliko v pričakovanjih staršev. Nekateri mislijo, da so otroci že dovolj stari za določene teme, drugi pa, da še niso. Obenem pa od svetovalne službe pričakujejo še več dela v smeri preventivnih dejavnosti. Res pa je tudi, da so učenci različni, zato je treba opazovati in raziskovati tudi njihov razvoj in miselnost ter programe prilagoditi potrebam.

4.1.3.2 Prednosti in slabosti programov

Svetovalne delavke v programih vidijo možnost, da učenci dobijo nek okvir za nadaljnje življenje. Všeč jim je tudi, da so programi lahko fleksibilni in prilagojeni za šolo in da imajo učenci veliko izbiro. Slabost vidijo v programih, ki so zastavljeni rigidno in se ne dajo spremeniti. Problem je tudi nekvaliteta programov. Programov je tudi preveč (»Minus pa vidim v tej poplavi različnih programov« (izjava A43)), predvsem na temo nasilja, in jih je treba izbirati. Pri sodelovanju s starši vidijo, da za nekatere starše včasih ni vse dovolj dobro ali pa je preslabo ali ni v skladu z otrokovo starostjo. Tu bi se dalo preveriti, katere vsebine bi si želeli starši za svoje otroke in predvsem otroci sami. Možnost vidim v aktivnem sodelovanju, vendar pa sem že prej omenila, da se le-to kvečjemu zmanjšuje.

4.1.4 Organizacija izvedbe in evalvacija

Ugotavljam, da je preventivnih programov na osnovnih šolah veliko. Veliko je zato tudi organizacije in administracije (»Veliko je administrativnega dela« (izjava A45)).

Že med ponudbami, ki jih dobijo na šolo, morajo izbrati zanimive programe, ki sovpadajo s šolsko miselnostjo in delom.

4.1.4.1 Sredstva

Šola je omejena tudi s sredstvi in ceno programov. Večino preventivnih programov financira država (zdravstvo, interesne dejavnosti). Drugo financirata občina in šola po svojih zmožnostih. »Za ostale se pač porazdelijo sredstva, ki jih imamo na voljo« (izjava A51). Včasih se najde tudi kakšen sponzor.

4.1.4.2 Izgorelost in pomoč

Svetovalne delavke pravijo, da imajo dela veliko. Pomoči sicer ne potrebujejo, vendar vedno prav pride. Mogoče bi pomoč potrebovale v nekem trenutku, potem pa na to pozabijo. Zaradi vse organizacije dela (ne samo v okviru preventivnih dejavnosti) delavke čutijo izgorelost. Zmanjkuje jim časa in energije pri delu (»pomanjkanje časa in energije vseskozi biti tisti, ki večino stvari organizira« (izjava A56)). Podporo dobijo od vodstva in učiteljev, zato menijo, da je organizacija programov dobra. Šola je vedno odprta tudi za nove dejavnosti in izobraževanja.

4.1.4.3 Pogled v prihodnost

Na OŠ Brezovica gledajo tudi v prihodnost. Socialna pedagoginja in psihologinja načrtujeta terapije s psom in delavnice za starše, ki bi združile temi branja in sproščanja. Želita pa pripraviti tudi delovni zvezek, ki bo v pomoč mlajšim učencem pri učenju branja in hkrati staršem, da izvedo, kako lahko pri tem pomagajo.

4.1.4.4 Evalvacija

Evalvacija poteka sproti, vedno pa evalvirajo na letni ravni, in sicer z vprašalniki za učence in starše.

4.2 Učenci in starši

Pri odgovarjanju na moja vprašanja za učence in starše je sodelovalo šest ljudi, tri učenke (vse ženskega spola) in trije starši (vse matere).

Odgovarjale so učenke in starši učenk različnih razredov. Razpon je od šestega do devetega razreda. Ena je bila iz 6., ena iz 7., ena pa iz 9. razreda. Želela sem si še kakšen izpolnjen vprašalnik s strani učencev iz osmega razreda, vendar mi ni

uspelo. Osredotočila sem se predvsem na starejše razrede, saj se mi zdi, da imajo že dovolj izkušenj s preventivnimi programi.

Spraševala sem tudi o spolu intervjuvanca, torej o spolu učencev in staršev. Na žalost sem se pogovarjala samo z ženskimi osebami, moški se niso vključevali. Tudi če sem očete povabila, so mi odgovorili, da o tem več ve žena. Prav tako pri učencih nisem našla nobenega, ki bi mi odgovoril na vprašalnik.

Pri tretjem vprašanju sem spraševala o osnovni šoli, ki jo otrok obiskuje. Ena učenka obiskuje OŠ Brezovica, dve pa OŠ Preserje. Opazi se, da je prvi starš učenke iz OŠ Preserje, do katerega sem pristopila, poznal več ljudi na tem območju in me povezal z njimi.

Vprašalnik je bil razdeljen na dva dela, tako tudi analiza.

4.2.1 Šolska svetovalna služba

Podatki, ki sem jih pridobila v prvem sklopu vprašanj, so se navezovali na splošno mnenje o šolski svetovalni službi. Za splošno mnenje o šolski svetovalni službi sem se odločila na kratko vprašati (4 vprašanja) zato, ker sem hotela izvedeti, kako starši in učenci gledajo na delo šolske svetovalne službe. Na OŠ Brezovica je bila leta 2012 opravljena tudi raziskava z naslovom Vloga in pomen šolske svetovalne službe: primer Osnovne šole Brezovica (Jesenovec 2012), kjer sem že našla nekatere podatke o zadovoljstvu s samo službo. Zato sem hotela na kratko povzeti to temo tudi na OŠ Preserje, da bi dobila mnenja tudi od tamkajšnji svetovalni službi. Če bi hotela pridobiti podoben prikaz kot na OŠ Brezovica, bi morala razširiti raziskavo na več učencev, staršev in učiteljev.

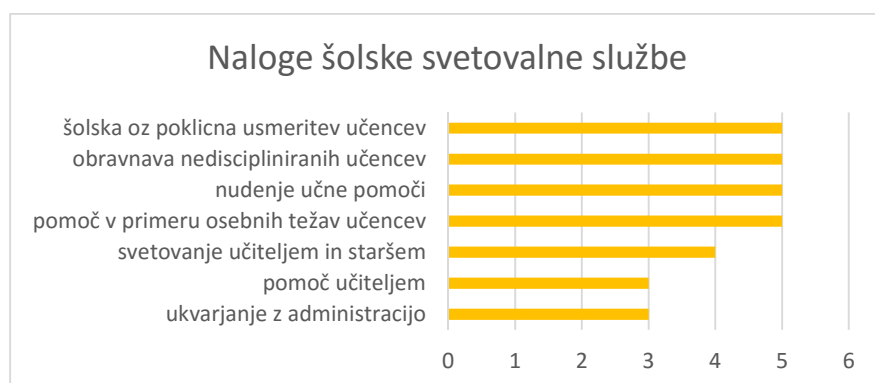
4.2.1.1 Sodelovanje med starši/učenci in šolsko svetovalno službo

Najprej sem hotela izvedeti, ali obstaja sodelovanje, kakšen je namen sodelovanja ter kako pogosti so stiki med šolsko svetovalno službo in učenci oz. starši. Večina je že sodelovala s svetovalnimi delavci, ena ni, ena pa ne sodeluje več. Nameni so bili različni: od učnih težav (»imam disleksijo« (izjava D2)), pomoči pri motoriki do vpisa na srednjo šolo. Stiki večinoma niso bili pogosti (»enkrat na teden« (izjava D3), »Sodelujemo dvakrat letno in po potrebi« (izjava E3)). En odgovor je bil tudi, da ne sodelujejo več, ker so se odločili za pomoč učitelja (»Do letošnjega šolskega leta, vendar smo se odločili za 1 uro učne pomoči na teden z učiteljem« (izjava A3)).

4.2.1.2 Glavne naloge šolske svetovalne službe

Drugo vprašanje je bilo povezano z glavnimi nalogami šolske svetovalne službe. Za pomoč sem jim že vnaprej podala nekaj primerov nalog, s katerimi se srečuje svetovalna služba. Povzela sem jih po raziskavi Jesenovca (2012). Učenci in starši so uporabljali že napisane naloge, jih podčrtovali in obkroževali. Rezultati so vidni na spodnjem grafu.

Graf 4.1: Glavne naloge šolske svetovalne službe

Eni izmed učenk se zdijo vse naloge zelo pomembne, glavno pa se ji zdi, da učencem nudijo to, kar potrebujejo (izjava D6). Izjava ene od mater: »Nudenje učne pomoči so po mojem mnenju prioritete učiteljev. Svetovalni delavec ne more nikoli učencu nuditi tega, kar mu učitelj« (izjava A5).

4.2.1.3 Poznanost šolske svetovalne službe

Glede poznanosti šolske svetovalne službe so bili odgovori zelo različni. Nekateri menijo, da je dovolj znana, drugi pa, da ni (»Menim, da ni dovolj znano. Morali bi jo predstaviti na roditeljskih sestankih« (izjava A6), »Dovolj so znani, sploh s strani učiteljev« (izjava B5)). Starši in učenci so deljenih mnenj. Pri predlogih, kako jo narediti bolj znano, so bili bolj izvirni učenci. Predlagali so skrinjico, v kateri bi lahko zbirali anonimna vprašanja in probleme. Želijo si, da bi učitelji bolje predstavili svoje delo, poudarili pa so tudi, da bi si morali najprej pridobiti zaupanje učencev. Starši si želijo, da bi razredniki šolsko svetovalno službo bolje predstavili staršem, ta pa bi lahko za njih pripravila zgibanke z opisom svojega dela.

4.2.2 Preventivni programi

V drugem sklopu vprašanj sem spraševala o mnenju o izvedbi preventivnih programov. Zastavila sem sedem vprašanj o programih, ki se izvajajo na šoli.

Najprej sem želela pojasniti pojem »preventivni programi« in preveriti, ali ga starši in učenci sploh poznajo. Pri prvem vprašanju sem tako dodala tudi definicijo, ki jim je pomagala pri razlagi pojma; *gre za »preprečevanje« oziroma »izogibanje« določenim tveganim situacijam; npr. zasvojenost, droge, kajenje, nasilje, spolnost, prepogosta uporaba različnih medijev itd.* Čeprav so vsi odgovorili, da pomen pojma poznajo, sem med pogovorom dobila občutek, da niso bili vsi prepričani, da ga poznajo. Izkazalo se je, da jim je razlaga pomagala, da so lahko pojem povezali z vprašanji.

4.2.2.1 Preventivne delavnice

Delavnice, ki so največkrat omenjene, sovpadajo tudi z raziskavo Grebenca (et al. 2010a), ki sem jo omenila v teoretičnem delu. Govorili so predvsem o nasilju, kajenju, zasvojenosti, drogah, spolnosti, alkoholu in medijih (»Kajenje, nasilje, mediji, svetovanje staršev« (izjava B7)). Opazila sem, da so medije poudarjali tako učenci in starši kot tudi svetovalne delavke (»prepogosta uporaba različnih medijev« (izjava C6)). Ugotavljam, da se tudi prioriteta pri vrstah tveganja spreminja.

4.2.2.2 Izvajalec in način izvedbe

Večino teh delavnic izvedejo učitelji na razrednih urah, šolske svetovalne delavke ali pa zunanji sodelavci (npr. sistematski pregledi, prometna varnost). Izvedejo jih s pomočjo predavanj in prezentacij, ki pa znajo biti učencem nezanimive. Ena od učenk je omenila, da mora biti »oseba, ki jih izvaja, prepričljiva« (izjava D15). Dobra praksa se jim zdijo pogodbe, da ne bodo kadili, in pa očala, ki prikažejo stanje pijanosti (»Všeč mi je bila na primer pogodba, da ne bomo kadili« (izjava D17), »očala, ki smo jih preizkusili na zdravstvenem pregledu (kot bi bil pijan)« (izjava D18)). Eden od odgovorov je bil tudi, da se je o tem »potrebno pogovarjati tudi v družini« (izjava E12), zato lahko sklepam, da o tveganjih govorijo tudi doma.

4.2.2.3 Pomembnost programov

Glede pomembnosti takih programov je večina odgovorila, da se jim zdijo zelo pomembni, da so poučni. Opazila sem, da so učenci govorili o tabu temah in da se jim zdi dobro, da se odprejo in se o njih pogovarjajo (»So poučni. So pomembni. Dobre izkušnje, zanimive teme. Se lahko pogovarjamo o tabu temah« (izjava Č10)).

Starši so poudarili tudi vzgojno vlogo takih programov (»Mislim, da so pomembni, predvsem pri vzgoji« (E11)).

4.2.2.4 Predlogi in pohvale

Povprašala sem jih tudi o predlogih in pohvalah pri izvedbi preventivnih programov. Učenci so pohvalili razrednike: »Da si vzamejo čas, saj želijo, da se učenci nekaj naučijo« (izjava Č11). Predlog je bil, da bi lahko te programe izvajali na bolj zanimiv način, saj se jih večina izvaja preveč teoretično in v obliki predavanj. Starši so pohvalili zanimiv način izvajanja, hkrati pa si želijo večjo udeležbo na predavanjih za starše. Dober predlog je tudi: »Da se jih naredi tudi za starše, npr. kako se z otrokom pogovoriti o tabu temah, kako z nekom, ki kaže znake tveganj (kadi, pije)« (izjava E13).

4.2.2.5 Vloga šolske svetovalne službe

Glede vloge šolske svetovalne službe pri preventivnih programih so učenci odgovarjali z »ne vem« (izjava D19), »glavno vlogo« (izjava Č12) in pa, da »pomaga z gradivom« (izjava C11). Starši so mi podali podobne odgovore (»glavno vlogo« (izjava A13), »veliko« (izjava B12)). En odgovor: »Da preverja aktualne družbene probleme« (izjava E14). Iz odgovorov sem sklepala, da ne vedo natančno, kakšna je vloga svetovalne službe pri preventivnih programih.

5. RAZPRAVA

S pomočjo pridobljenih rezultatov lahko odgovorim na svoja raziskovalna vprašanja. Podatke sem pridobila s pomočjo odgovorov na vprašanja s strani svetovalnih služb na OŠ Brezovica pri Ljubljani in OŠ Preserje ter s strani treh učencev, ki se izobražujejo na omenjenih šolah, in njihovih staršev. Pri odgovorih o spolu sem opazila, da sem se pogovarjala s samimi ženskami. Predstavniki moškega spola (očetje in učenci) se niso hoteli vključevati. Prav tako v svetovalnih službah prevladujejo ženske.

Glede raznolikosti programov sem ugotovila, da svetovalne delavke izvajajo delavnice za različna tveganja. Največ poudarka še vedno dajejo temi nasilja in pomoči pri konflikth. Mediacija je sredstvo, ki nam lahko pomaga pri konflikth in boljših odnosih med ljudmi, saj mediator udeležencem pokaže, kako se naučiti upravljati in razreševati konflikte (po Šugman Bohinc). Veliko se dela tudi na temi odraščanja in spolnosti, ki je aktualna skozi leta šolanja. Delavnice temeljijo tako na bioloških spremembah kot na socialnem razvoju učencev. Učijo se strpnosti, solidarnosti in sodelovanja. Vsa znanja, ki jih pridobijo na delavnicah, bodo lahko uporabili v nadaljnjem življenju. Največja naloga učencev v obdobju šolanja je učenje, zato jim šolska svetovalna služba pomaga tudi pri šolskem delu. Na šolah je pomembno tudi prostovoljstvo, tako učencev kot zunanjih prostovoljcev. S tem jih učijo, da je treba pomagati pomoči potrebnim. Pomembni programi se izvajajo v povezavi s temami s področja zdravja oz. zdravstva, kot so zasvojenost, alkohol, kajenje, splošno zdravje, zdravi zobje idr. Danes se v ospredje postavljajo drugačne teme kot pred nekaj leti, ki pa so lahko tudi sezonsko usmerjene (mediji, petarde v novembrskem času ipd.).

Pomembni programi se izvajajo tudi v obliki evakuacijskih vaj in prometne varnosti pod vodstvom zunanjih izvajalcev. Opazila sem, da učence učijo o ekologiji, vplivu človeka na okolje in o lokalni skupnosti, saj s sodelovanjem učenci spoznajo svet tudi izven šole. Košir (et al. 2012) pravi, da je sodelovanje šole z lokalno skupnostjo za uspešno izvajanje preventivnih programov bistvenega pomena. Ugotavljam, da jim je pomembna tudi državljanska vzgoja, saj s tem razvijajo odnos do skupnega dobrega in javne sfere (po Krek et al. 2011: 42).

Glede izvedbe in sodelovanja pri programih sem ugotovila, da so metode dela pri izvedbi preventivnih programov v občini Brezovica podobne temeljnim metodam dela v socialnem delu (po Milošević Arnold in Poštrak 2003: 100). Te so:

- **Delo s posameznikom:** se največkrat odvija pri sodelovanju svetovalne službe z učencem, pri pomoči pri njegovem šolskem delu. Sodelujejo tudi s posameznimi starši.
- **Delo s skupino:** izvajajo vseskozi, saj je razred skupina. Največ programov je izvedenih v skupini, saj je tako najlažje ozavestiti več ljudi naenkrat. Preventivne programe izvajajo že v okviru pouka, poudarek je predvsem na razrednih urah. Prav tako izvajajo tudi razne tematske dneve in obšolske dejavnosti. Sodelujejo tudi s starši na roditeljskih sestankih in pa delavnicah.
- **Delo v skupnosti:** opazimo ga lahko pri sodelovanju z gasilci in policijo, pri prometni in požarni varnosti. Sodelujejo tudi s kmeti, društvi in drugimi lokalnimi organizacijami.

Opazila sem, da so osnovnošolci načeloma zadovoljni s podajanjem informacij. Starši in otroci vidijo dodano vrednost takih programov pri vzgoji in izobraževanju. Pravijo, da glede na metode izvedbe raje vidijo bolj praktični pristop kot pa teoretični. Košir (et al. 2012) pravi, da naj bi bil poudarek pri izvajanju in usposabljanju za izvajanje preventivnega programa na metodah aktivnega in dinamičnega poučevanja, ki vključuje tudi aktivno udeležbo učencev. Včasih praktičnega ni dovoljeno izvajati in morajo biti delavnice teoretične (spolnost, droge), če pa je možno, naj bodo delavnice drugačne kot šolske ure, da so zanimivejše in si jih učenci lažje zapolnijo (npr. očala za prikaz stanja pijanosti). Tudi izvajalec bi moral biti prepričljiv in zaupanja vreden. Treba bi bilo izvesti zanimivejše, na praksi osnovane delavnice tudi za starše ali pa povezovanje staršev in otrok preko domačih nalog, saj bi jih morda tako teme bolj pritegnile.

Svetovalne delavke informacije zbirajo na izobraževanjih, ker pa jih je veliko, jih izbirajo selektivno. Pomagajo si tudi s knjigami in internetom. Večinoma dobijo svetovalne delavke ponudbe od vodstva, jih izberejo, pripravijo gradivo ali pa se prijavijo v program in ga nato izvedejo oziroma organizirajo izvedbo. Tu je pomembno sodelovanje med svetovalno službo in učitelji, saj so ravni učitelji tisti, ki največ sodelujejo z učenci in vedo, kakšne so potrebe v razredih. Ugotavljam, da ko svetovalna delavka učitelju pripravi gradivo za izvedbo, ga s tem razbremeni, saj ima dovolj dela že z realizacijo letnega načrta pri svojem predmetu. Hkrati pa učitelj tako razbremeni svetovalno službo in izvede del preventivnih programov v razredu. S tem lahko svetovalna služba opravlja tudi druge zadolžitve.

Preventivni programi se izvajajo od prvega razreda naprej. Na OŠ Brezovica imajo vzgojno-zdravstvene programe razdeljene po razredih. Ugotavljam, da jim to omogoča lažji pregled glede izvajanja programov. Razdeljene so na spodaj predstavljen način:

- 1. razred: Jaz sem šolar z lepim nasmehom,
Zdrave navade,
- 2.–5. razred: Tekmovanje za čiste zobe ob zdravi prehrani,
- 2. razred: Poskrbi za svoje zobe in ostani zdrav,
Osebna higiena,
- 3. razred: Zdrav način življenja,
- 4. razred: Preprečevanje poškodb,
- 5. razred: Zasvojenost,
- 6. razred: Odraščanje,
- 7. razred: Pozitivna samopodoba in stres,
- 8. razred: Skrbim za zdrave zobe,
Medosebni odnosi,
- 9. razred: Vzgoja za zdravo spolnost (LDN OŠ Brezovica 2015/2016: 68–69).

Za OŠ Preserje bi lahko iz lastnih izkušenj rekla, da imajo podoben načrt glede tematike. Glede na ta načrt opažam, da z leti nadgrajujejo delavnice o tveganjih, saj učenci bolj občutijo tegobe odraščanja. V tem obdobju učenci lahko dobijo veliko informacij o tveganjih in o tem, kako se na njih pripraviti, četudi predavanja ne pomenijo, da učenci ne bodo tvegali.

Ugotavljam, da so moji sogovorniki omenili večino tveganj, ki jih omenjajo tudi Grebenc in sodelavci (2010a) v svoji raziskavi. Zdi se mi, da so se še najmanj omenjale domače razmere in nekatera zdravstvena tveganja, povezana s samopoškodovanjem in hrano. Zakaj je tako, ne vem. Morda niso tako izrazite, morda jim ne predstavljajo dovolj velikega tveganja, da bi izvedli preventivne dejavnosti tudi na tem področju, morda pa v določenih primerih delujejo individualno in jih ne smatrajo kot preventivno dejavnost.

Opazila sem tudi, da na OŠ Brezovica izvajajo več preventivnih dejavnosti kot na OŠ Preserje. Brezovica je še vedno dovolj blizu glavnega mesta, da večkrat sodeluje tudi z mestnimi društvi in drugimi bližnjimi šolami (npr. OŠ Vrhnika, OŠ Log-Dragomer, šole v Ljubljani). OŠ Preserje je locirana v bolj ruralnem okolju kot

OŠ Brezovica, zato je možno, da bi bilo sodelovanje z izvajalci tudi dražje, saj je bolj oddaljena. Omeniti moram tudi podružnice, ki so še bolj oddaljene od svojih matičnih šol. Rešitev bi lahko bilo pogostejše sodelovanje med šolama, saj delujeta na relativno majhni razdalji. To bi zajelo tudi več terenskega dela, ki pa bi zato moralo biti tudi bolje organizirano in spoštovano (porazdelitev dela med strokovnimi delavkami, večje plačilo). »S terenskim delom strokovni delavec posega v druge prostore zunaj svojega matičnega delovnega okolja« (Milošević Arnold et al. 2009). Šoli bi se lahko povezali in opravili preventivne delavnice skupaj. Učenci bi si tako lahko širili socialne mreže in spoznavali skupnost.

Sodelovanje staršev s šolo je zelo pomembno načelo vzgoje in izobraževanja (po Kalin et al. 2011: 114). Preventivna vzgoja se začne že ob rojstvu otroka. Do vstopa v vrtec sta zanjo odgovorna starša in ljudje, ki so otroku blizu, nato pa se naloga porazdeli med starši in institucijami, ki jih otrok obiskuje (vrtec, osnovna šola, srednja šola idr.). Še vedno so starši najpomembnejši faktor pri zagotavljanju vzgoje v preventivne namene, vendar jim je šola tu pomočnik, ki največkrat ima orodje za tako delo (po Shapiro 2003). Glede sodelovanja s starši opažam, da sicer sodelujejo z njimi na način, da dobijo povratne informacije in oceno o svojem delu, vendar opažajo osip staršev, ki aktivno sodelujejo s šolo. Opazila sem, da svetovalne delavke nimajo idej, kako sodelovanje narediti bolj zanimivo, da bi se vključevalo več staršev. Opažam, da jih poskušajo povabiti na čim več dejavnosti (tabor za nadarjene, program Petka), vendar opažam, da starši ob svojih dejavnostih velikokrat nimajo časa še za obšolske dejavnosti. S starši sodelujejo predvsem pri šolskem delu in dejavnostih, ki so povezane s šolo (nadaljnje šolanje). Glede sodelovanja z drugimi organizacijami ugotavljam, da prevladuje sodelovanje z zdravstvenimi organizacijami in organizacijami, ki preventivne programe tudi financirajo (državne institucije, Občina Brezovica). Opažam, da se obe šoli trudita, da iščeta pomoč na lokalnem področju (društva, dom upokojencev, kmeti, policija, gasilci idr.). Zaključim lahko, da šoli sodelujeta z veliko različnimi izvajalci.

Glede organizacije izvedbe in evalvacije sem ugotovila, da je izbira med programi velika – včasih celo prevelika – in je treba izbrati tistega, ki je za šolo najboljši in najbolj koristen. Hkrati morajo paziti tudi na to, da so programi in izvajalci dobri, zanimivi, fleksibilni in kvalitetni. V programih šolske delavke vidijo možnosti učenja za življenje, kar je ključno pri izvedbi le-teh. Svetovalne delavke so zadolžene za organizacijo in koordinacijo preventivnih programov. S tem so zelo obremenjene,

vendar si pomoči niti ne želijo, je pa vedno dobrodošla. Ob izvedbi programov dobijo podporo vodstva, saj le tako lahko dobro sodelujejo z vsemi akterji. Košir s sodelavci (2012) pravi, da je pomembno spremljanje, vrednotenje, sprotno proučevanje doseženega in nadaljnji razvoj programa. Ugotavljam, da bi evalvacija dela lahko bila pogostejša, sploh glede preventivnih programov. Četudi letno razdelijo vprašalnike o zadovoljstvu z delom, se ne osredotočajo na same programe, ampak so bolj splošni. Na obeh šolah bi lahko med učenci, starši in učitelji izvedli raziskavo, o katerih tveganjih si še želijo izvedeti še kaj več, in izvedli program na to temo. Tu je najpomembnejši glas učencev, saj se ti programi izvajajo zanje, zdajšnji programi pa morda ne odgovorijo na vsa vprašanja, ki jih imajo. Z njimi je treba vzpostaviti dialog in soustvariti rešitve za nadaljnje sodelovanje.

Opažam, da so otroci in njihovi starši zadovoljni z delom svetovalne službe na nekaterih splošnih področjih (nudenje učne pomoči, svetovanje, pomoč ob osebnih težavah), na drugih pa se jim zdi, da bi lahko bilo delo službe še boljše (poznanost samega dela svetovalne službe). Glede preventivnih programov ugotavljam, da so z njimi zadovoljni in se jim zdijo poučni. Te delavnice jim dajejo odprt prostor za pogovor o tabu temah, temah, ki jih zanimajo, in temah, ki vzgajajo. Svetovalna služba bi lahko naredila več pri predstavitvi svojega dela, saj večina staršev in učencev sploh ni vedelo, kakšna je njihova vloga pri izvedbi preventivnih programih. Rener (V: Grebenc et al. 2010b: 48) ugotavlja, da mladi ne zaupajo šolskim svetovalnim službam. Meni, da se na te službe obračajo predvsem z vprašanji, povezanimi zgolj s šolanjem, ne pa v primeru stisk, ki tudi lahko vplivajo na uspešnost v šoli. S pozornostjo na šolski uspeh ustvarjamo pritisk in stres na učence, učitelje in starše ter s tem zanemarimo druge pomembne teme vsakdanjega življenja (medsebojni odnosi, prijateljstva, prehrana, odraščanje, interesi, izzivi, prihodnost in druge posebne situacije). Tako starši in otroci ne povežejo šolske svetovalne službe z izvedbo preventivnih programov.

Ugotavljam, da v osnovnih šolah v občini Brezovica dosegajo cilje, ki jih opisuje Košir (et al. 2012: 3): »Cilj preventivnih programov je pomagati mladim, da bi bili dobro informirani in ozaveščeni, da bi zdravo živeli in da bi sprejemali odgovorne odločitve glede svojega vedenja«. Te tudi dosegajo s:

- Podajanjem relevantnih informacij: osnovni šoli poskušata podajati veliko relevantnih podatkov o tveganjih v okviru pouka in tematskih dni.
- Osredotočanjem na že poznane varovalne dejavnike in dejavnike tveganja, ki vplivajo na vedenje: šoli se osredotočata na preventivne programe, ki delujejo. Tisti, ki so nekvalitetni, se v naslednjem letu več ne izvajajo. Osredotočajo se tudi na tveganja, ki se znajdejo v ospredju (nasilje, odraščanje).
- Razvijanjem osebnih in socialnih kompetenc in življenjskih veščin: v šolah se učijo o socialnih in življenjskih spretnostih. Veliko se sodeluje tudi z lokalno skupnostjo, kjer lahko določene veščine spoznajo v praksi. Vsa znanja, ki jih pridobijo na delavnicah, lahko uporabijo v nadaljnjem življenju.
- Osredotočanjem na vrednote in odnose: šoli zagovarjata mediacijo kot pripomoček za boljše odnose, učijo se strpnosti, solidarnosti in sodelovanja.
- Krepitvijo zavedanja o številnih dejavnikih, ki vplivajo na vedenje, kot so npr. mediji in delovanje »nezdrave« industrije: »Danes veliko delamo na področju medijev (tv, internet, telefoni)« (izjava A34). Programi se spreminjajo in sledijo aktualnim težavam.
- Zagotavljanjem zdravih alternativ in možnosti za mlade: šoli sodelujeta z zdravstvenimi domovi (sistematski pregledi), društvi in drugimi, ki v obliki delavnic in predavanj prikažejo boljše alternative in možnosti. Prav tako se usmerjata v lokalno skupnost in s tem pomagata učencem spoznati okolje, v katerem živijo.

6. SKLEPI

- Na šolah v občini Brezovica izvajajo preventivne programe za raznolika tveganja.
- Tri velike teme tveganj so nasilje, odraščanje in z njim povezane aktivnosti ter šolsko delo.
- Prostovoljstvo je pomembna tema na obeh šolah.
- Veliko preventivnih dejavnosti na temo zdravja (zasvojenost, kajenje, splošno zdravje idr.) izvedejo tudi zdravstvene ustanove.
- Teme se z leti spreminjajo. Danes je vse bolj pomembna tema mediji in zasvojenost z njimi. Nasilje je vedno prisotna tema.
- Delavnice največkrat izvedejo v skupinah, večinoma po razredih med poukom, na razrednih urah, interesnih dejavnosti in tematskih dnevih.
- Delavnice se izvedejo tudi za starše med roditeljskimi sestanki in posebnimi dejavnostmi.
- Med učenci je zaželen bolj praktični kot pa teoretični pristop. Na splošno so zadovoljni z načinom podajanja informacij.
- Izvajajo se skozi celotno osnovnošolsko obdobje preko šolske svetovalne službe, učiteljev in drugih izvajalcev.
- Šole sodelujejo z veliko zunanjimi izvajalci. Veliko poudarek je na sodelovanju z lokalnim okoljem.
- Sodelujejo predvsem z zdravstvenimi, lokalnimi organizacijami in organizacijami, ki preventivne programe financirajo.
- Informacije o preventivnih delavnicah šolske svetovalne delavke dobijo na izobraževanjih, v knjigah in internetu. Izbirajo jih selektivno.
- Pomembna je kvaliteta programov, ki bodo učencem pomagali v nadaljnjem življenju.
- OŠ Brezovica je locirana bližje glavnemu mestu, zato lažje izvaja več preventivnih dejavnosti. Ker je tudi naselje večje, lahko učenci spoznajo več lokalnih organizacij.
- Šolska svetovalna služba organizira večino preventivnih delavnic. Bodisi jih izvedejo sami bodisi pomagajo učiteljem bodisi pa jih kot koordinatorji izvedejo z zunanjimi izvajalci.
- Ob vsej organizaciji svetovalne delavke čutijo izgorelost.

- Učenci in starši so zadovoljni z delom šolske svetovalne službe, prav tako pa tudi z izvedbo preventivnih programov.
- Opazen je osip staršev pri aktivnem sodelovanju s šolo. Svetovalne delavke nimajo idej, kako starše pritegniti k sodelovanju.
- Svetovalne delavke imajo tudi že načrte za nadaljnje izvedbe preventivnega dela.

7. PREDLOGI

- Predlagam bolj praktični pristop k izvedbi preventivnih delavnic. Sodelovanje z učenci v dialogu in soustvarjanju skupnih rešitev. Prikaz določenih tveganj (medijski, terenski, neposredni), da lahko učenci sami reflektirajo svoja doživljanja in s tem dobijo novo izkušnjo.
- Več kvalitetnih izobraževanj in že danih preventivnih programov. Spremeniti način podajanja informacij učencem, preveriti, katere so teme, ki učence zanimajo, prilagoditi že poznane programe aktualnim težavam, željam.
- Preverjanje aktualnosti tveganj za izvedbo preventivnih programov.
- Več lokalnega spoznavanja občine Brezovica, predvsem OŠ Preserje, ki je locirana dlje od mesta. S tem učenci spoznajo okolje, v katerem živijo, spoznajo, kje prežijo določene nevarnosti (npr. promet), in se nanje pripravijo.
- Več pomoči pri organizaciji programov, da svetovalne delavke ne občutijo preobremenjenosti. Porazdelitev dela med več ljudi, večje sodelovanje s strokovnjaki in prostovoljci, ki lahko razbremenijo svetovalne delavke, boljša komunikacija in povezanost med učitelji in svetovalno službo. Podporno funkcijo ima tudi metoda supervizije.
- Najti način bolj aktivnega sodelovanja s starši. Tudi z bolj praktičnim pristopom. Predlagam, da se izvede anketa o boljšem sodelovanju.
- Več pogovora o tabu temah. Ustvariti varen prostor, kjer se z otroki lahko pogovorijo o temah, ki jim predstavljajo tabu. Pogovor bi lahko potekal v manjših skupinah ali pa individualno, odvisno od teme.
- Naučiti starše, kako se pogovarjati o tabu temah. Povabiti starše na preventivne delavnice, kjer se lahko tudi oni pogovarjajo o tabu temah in se naučijo, kako se o njih pogovoriti z otrokom.
- Več prostora v učnem načrtu, namenjenega za preventivne dejavnosti. Največ delavnic se izvede v času pouka, velikokrat pri razredni uri. Razredno uro praviloma šolski sistem krajša, zato ni časa še za dodatne pogovore, ki pa bi bili potrebni. Predlagam podaljšanje razredne ure, povezovanje teh učnih vsebin z drugimi predmeti (npr. biologija in zdravje učencev) in več tematskih dni.

- Z anketo preveriti, ali obstajajo še katere teme, ki jih zdajšnje delavnice ne dosežejo, pa bi jih morale.
- Boljša prepoznavnost dela šolske svetovalne službe. Služba bi se lahko predstavila učencem in staršem na začetku šolskega leta, naredila zgibanke/publikacije z opisom njihovih del, uporabila medijske pripomočke in ustvarila filmček o njih.
- Pogostejša evalvacija dela s pomočjo anket in raziskav na šolah. Sodelovanje z učitelji in starši.

Nekateri predlogi učencev:

- skrinjica, v kateri bi lahko zbirali anonimna vprašanja in probleme,
- da bi učitelji bolje predstavili delo svetovalne službe,
- pridobiti zaupanje učencev.

Nekateri predlogi staršev:

- razredniki bi lahko šolsko svetovalno službo bolje predstavili staršem,
- zgibanke z opisom del svetovalne službe,
- delavnice tudi za starše, npr. kako se z otrokom pogovoriti o tabu temah in kako z nekom, ki kaže znake tveganj (kadi, pije).

8. UPORABLJENA LITERATURA

Brcar, P. (2000), Mladi in zdravje. Čas tveganja. *Za srce*, 9 (5), str. 14–15.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008), *Programske smernice za delo svetovalne službe v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Dekleva, B. (1998), Socialna pedagogika. *Socialna pedagogika*, 2 (3). Dostopno na: [http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-V1BHAL2V/?query=%27keywords%3dDekleva%2c+Bojan%27&pageSize=25)

[V1BHAL2V/?query=%27keywords%3dDekleva%2c+Bojan%27&pageSize=25](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-V1BHAL2V/?query=%27keywords%3dDekleva%2c+Bojan%27&pageSize=25) (18. 6. 2016).

- (2009, 2014), *Sistemski vidiki strategij edukacije in spodbujanja socialne vključenosti v vzgoji in izobraževanju: zaključno poročilo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Dostopno na: [http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-J8TMO5YZ/?query=%27keywords%3d+Sistemski+vidiki+strategij+edukacije+in+spodbujanja+socialne+vklju%27&pageSize=25)

[J8TMO5YZ/?query=%27keywords%3d+Sistemski+vidiki+strategij+edukacije+in+spodbujanja+socialne+vklju%27&pageSize=25](http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-J8TMO5YZ/?query=%27keywords%3d+Sistemski+vidiki+strategij+edukacije+in+spodbujanja+socialne+vklju%27&pageSize=25) (18. 6. 2016).

Flaker, V. (1998), *Odpiranje norosti: vzpon in padec totalnih ustanov*. Ljubljana: Založba /*cf.

- (2012), *Prostor in socialno delo*. Socialno delo, 49 (1), str. 53–70, 230. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-1T9XZVKT/?query=%27keywords%3dprostor+in+socialno+delo%27&pageSize=25> (18. 6. 2016).

- @Boj za (2012), *Direktno socialno delo*. Ljubljana: Založba /*cf.

Galla, M. (ur.) (2003), *Drug prevetion advisors in schools: Guidelines and Recommendations for effective involvment of external experts*. Utrecht: Trimbos institute.

Grebenc, V., Šabić, A., Kvaternik, I. (2008), *Varna vožnja. Obvladovanje tveganj in nevarnih življenjskih slogov v prometu*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Grebenc, V., Kvaternik, I., Rihter, L., Šabić, A., Čačinovič Vogrinčič, G., Mešl, N. (2010a), *Učenci in dijaki v tveganih življenjskih situacijah: Strategije obvladovanja tveganih življenjskih situacij doma in v šoli: končno poročilo* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Grebenc, V., Kvaternik, I., Kodele, T., Rihter, L. (2010 b), *Pogovarjajmo se: skupnostni pristop v šoli*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Grebenc, V., Šabić, A. (2011), Zmanjševanje škode zaradi rabe alkohola in prepovedanih drog med mladimi – projekt »Z vrstniki varnejši na cesti«. V: *Proroad safety (2011): Vloga in pomen diseminacije znanj za zagotavljanje varnosti v cestnem prometu*. Maribor: Fakulteta za gradbeništvo.

Jesenovec, A. (2012), *Vloga in pomen šolske svetovalne službe: primer Osnovne šole Brezovica*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. (Diplomsko delo).

Kalin, J., Krek, J., Medveš, Z., Valenčič Zuljan, M., Vogrinc, J. (2011), Osnovna šola. V: Krek, J., Metljak, M. (ur.), *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo (107–179).

Košir, M., Lee, J., Talić, S. (2012), *Smernice in priporočila za delo na področju šolske preventive*. Ljubljana: Inštitut za raziskave in razvoj »Utrip«. Dostopno na: <http://www.institut-utrip.si/smernice-in-priporocila-za-delo-na-podrocju-solske-preventive/> (8. 5. 2016).

Krek, J., Globokar, R., Kalin, J., Kodelja, Z., Pribac, I., Šimenc, M. (2011), Uvod. V: Krek, J., Metljak, M. (ur.), *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo (11–62).

Magajna, L., Pečjak, S., Peklaj, C., Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Kavkler, M., Tancig, S. (2008), *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Mali, J. (2006), Koncept totalne ustanove in domovi za stare. *Socialno delo*, 45 (1/2), str. 17–27. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-SNFZ9ITE/?query=%27keywords%3dKoncept+totalne+ustanove+in+domovi+za+stare%27&pageSize=25> (18. 6. 2016).

Mešl, N. (2013), *Socialno delo z družino*. Zapiski s predavanj Socialno delo z družino na UL, Fakulteti za socialno delo.

Miholič, M. (ni datuma): *Delo z mladostniki*. Dostopno na: http://med.over.net/javne_datoteke/novice/datoteke/15487-Otroci-Mladostnik-08.pdf, (2. 5. 2016).

Mikuš Kos, A. (1991), *Šola in duševno zdravje*. Murska Sobota: Pomurska založba.

Milošević Arnold, V., Poštrak, M. (2003), *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.

Milošević Arnold, V., Urh, Š., Kladnik, T., Križanič, M., Grebenc, V., Neuvirt Bokan, S. (2009), *Terensko delo. Institucionalni, javni in zasebni prostori socialnega dela*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Osnovna šola Brezovica pri Ljubljani in Podružnična osnovna šola Notranje Gorice, katalog IJZ, *Letni delovni načrt za šolsko leto 2015/2016* (pdf). Dostopno na: http://www.osbrezovica.si/upload/documents/catalogipc_15_559.pdf, (1. 5. 2016).

Osnovna šola Brezovica pri Ljubljani in Podružnična osnovna šola Notranje Gorice, katalog IJZ, *Vzgojni načrt Osnovne šole Brezovica pri Ljubljani 2015/2016* (pdf). Dostopno na: http://www.osbrezovica.si/upload/documents/catalogipc_15_492.pdf, (1. 5. 2016).

Osnovna šola Preserje, Podružnična šola Jezero. *Vizija Podružnične šole Jezero v šolskem letu 2015/2016* (pdf). Dostopno na: <http://www2.arnes.si/~osljpreserje/preserje/psjezero.pdf>, (29. 5. 2016).

Osnovna šola Preserje, *Podružnična šola Rakitna* (pdf). Dostopno na: <http://www2.arnes.si/~osljpreserje/preserje/psrakitna.pdf>, (29. 5. 2016).

Osnovna šola Preserje, *Vzgojni načrt za leto 2015/2016* (pdf). Dostopno na: <http://www2.arnes.si/~osljpreserje/vzgojninacrt.pdf>, (1. 5. 2016).

Podgornik, N. (2014), Vloga revščine in socialne izključenosti na pridobivanje izobraževalnih in psihosocialnih kompetenc otrok. *Anthropos*, 46 (1/2), str. 195–220. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-NWGGDXYQ/?query=%27keywords%3dVloga+rev%27a1%27c4%27dine+in+social+ne+izklju%27c4%27denosti+na+pridobivanje+izobra%27c5%27beevalnih+in+psihosocialni+h+kompetenc+otrok%27&pageSize=25> (18. 6. 2016).

Resman, M., Bečaj, J., Bezić, T., Čačinovič Vogrinčič, G., Musek, J. (1999), *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Shapiro, L. E. (2003), *Ščepce preventive. Kako preprečimo težave, preden se sploh pojavijo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Šugman Bohinc, L. (2015), *Mediacija v socialnem delu*. Zapiski predavanj pri predmetu Mediacija v socialnem delu na UL, Fakulteti za socialno delo.

Terminološki slovar vzgoje in izobraževanja (2008–2009). *Šola*. Agencija za raziskovanje RS. Dostopno na: <http://www.termania.net/slovarji/terminoloski-slovar-vzgoje-in-izobrazevanja/3474298/sola>, (2. 5. 2016).

Torsten, K., Elmeland, K., Stropnik Kunič, N. (prevod) (2009), Preventiva ali užitek. Različna diskurza o opijanju z alkoholom. *Socialno delo*, 48 (5/6), str. 307–313. Dostopno na: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-P00V0UEV/?query=%27keywords%3dtorsten%2c+socialno+delo+2009%27&pageSize=25> (28. 5. 2016).

Vičič, A. (ni datuma): *Psihološke karakteristike mladostnikov*. Dostopno na: http://www.kosarkarski-trenerji.com/ftp/trener/psihologija/Vicic_psiholoske%20znacilnosti%20mladostnikov.pdf, (2. 5. 2016).

Vizija OŠ Preserje. Dostopno na: <http://www.ospreserje.si/index.php/sola/podatki-o-soli>, (1. 5. 2016).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli – ZOsn-I (2013) Ur. l. RS, št. 63/13.

9. PRILOGE

9.1 Priloga A: Vprašalnik za svetovalno službo

Vloga šolske svetovalne službe na področju preventivnih programov

1. Katere preventivne programe izvajate na šoli? Za katera tveganja? Na kakšen način jih izvajate?
2. Kdo jih izvaja? Kdo financira?
 - Svetovalna služba: kako izvajate, kje dobite informacije, kdo točno izvaja, kako se organizirate, kakšno povratno informacijo dobite.
 - Učitelji: na kakšen način, v katerem delu kurikula, kdo izvaja.
 - Zunanji: s kom sodelujete, kje jih najdete, s kom točno sodelujete, na kakšen način, kdo jih izvaja, kako izberete.
 - Medicina: kdo organizira, katera tveganja, kdaj, kdo izvaja.
3. Kakšne so vaše izkušnje na področju preventivnih programov?
4. Kje vidite prednosti in slabosti pri izvajanju teh programov?
5. Kakšna se vam zdi zdajšnja organizacija preventivnih programov? Bi želeli imeti še kakšno pomoč? Od koga in kakšno?
6. Ali svoje delo tudi evalvirate? Kako, na koliko časa?
7. Bi še kaj dodali na to temo?

9.2 Priloga B: Vprašalnik za učence

Zdravo! Sem Karin Peršin in bi vas prosila za pomoč pri moji diplomski nalogi z naslovom Vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih programov. Prosila bi vas, da odgovorite na spodnja vprašanja.

1. Splošno mnenje o šolski svetovalni službi s strani učencev.

- Ali si že kdaj sodeloval/a s šolsko svetovalno službo? S katerim namenom? Kako pogosto imaš stik z njo?

- Katere so po tvojem mnenju glavne naloge šolske svetovalne službe?
(Npr. pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem ...)

- Ali meniš, da sta delo in namen svetovalne službe med učenci osnovne šole dovolj znana? Kaj bi po tvojem mnenju morali narediti, da bi bila bolj znana?

- Kaj bi po tvojem mnenju morala ponuditi svetovalna služba, da bi več učencev obiskalo svetovalno delavko oziroma jo prosilo za pomoč?

2. Splošno mnenje o izvedbi preventivnih programov s strani učencev.

- Ali poznaš pojem »preventivni programi«? (Gre za »preprečevanje« oziroma »izogibanje« določenim tveganim situacijam; npr. zasvojenost, droge, kajenje, nasilje, spolnost, prepogosta uporaba različnih medijev itd.)

- Katere preventivne programe izvajajo na šoli? Se spomniš katere od delavnic, katerega od naravoslovnih in zdravstvenih dni, kjer ste se pogovarjali o takih temah?

- Kdo jih največkrat izvede? (učitelji, svetovalna služba, zunanji ...) Kako jih izvedejo?

- Kakšno je tvoje mnenje o preventivnih programih? Se ti zdijo pomembni? Kakšne so tvoje izkušnje?

- Kje vidiš možnosti za napredek in kaj bi pohvalil/a pri organizaciji takih programov?

- Kakšno vlogo pri organizaciji preventivnih programov ima po tvoje svetovalna služba?

- Bi še kaj dodal/a na to temo?

- Kateri razred obiskuješ?

Spol? (Obkroži)

M Ž

Katero osnovno šolo obiskuješ? (Obkroži)

OŠ Brezovica OŠ Preserje

HVALA ZA SODELOVANJE! ☐

9.3 Priloga C: Vprašalnik za starše

Zdravo! Sem Karin Peršin in bi vas prosila za pomoč pri moji diplomski nalogi z naslovom

Vloga šolske svetovalne službe pri izvedbi preventivnih programov. Prosila bi vas, da odgovorite na spodnja vprašanja.

1. Splošno mnenje o šolski svetovalni službi s strani staršev.

- Ali ste že kdaj sodelovali s šolsko svetovalno službo? S katerim namenom? Kako pogosto imate stik z njo?

- Katere so po vašem mnenju glavne naloge šolske svetovalne službe? (Npr. pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem ...)

- Ali menite, da sta delo in namen svetovalne službe med učenci in starši osnovne šole dovolj znana? Kaj bi po vašem mnenju morali narediti, da bi bila bolj znana?

- Kaj bi po vašem mnenju morala ponuditi svetovalna služba, da bi več učencev/staršev obiskalo svetovalno delavko oziroma jo prosilo za pomoč?

2. Splošno mnenje o izvedbi preventivnih programih s strani staršev.

- Ali poznate pojem »preventivni programi«? (Gre za »preprečevanje« oziroma »izogibanje« določenim tveganim situacijam; npr. zasvojenost, droge, kajenje, nasilje, spolnost, prepogosta uporaba različnih medijev itd.)

- Katere preventivne programe, ki jih izvajajo na šoli, poznate?

- Kdo jih največkrat izvede? (Učitelji, svetovalna služba, zunanji ...) Kako jih izvedejo?
- Kakšno je vaše mnenje o preventivnih programih? Ali so pomembni za vzgojo in izobrazbo otrok v šoli? Kakšne so vaše izkušnje?
- Kje vidite možnosti za napredek in kaj bi pohvalili pri organizaciji takih programov?
- Kakšno vlogo pri organizaciji preventivnih programov ima po vaše svetovalna služba?
- Bi še kaj dodali na to temo?

3. Kateri razred obiskuje vaš otrok?

4. Vaš spol? (Obkroži)

M Ž

5. Katero osnovno šolo obiskuje vaš otrok? (Obkroži)

OŠ Brezovica

OŠ Preserje

HVALA ZA SODELOVANJE! ☐

9.4 Priloga D: Analiza vprašalnikov

9.4.1 Svetovalne delavke

Intervju 1

Pogovor s svetovalnima delavkama na OŠ Preserje, 22. 3. 2016, v njihovih prostorih od 9.20 do 10.15.

Pogovarjala sem se s socialno delavko R. P. S. in socialno pedagoginjo S. G. Pogovarjale smo se v njihovih prostorih. Gospa S. G. se nama je pridružila nepričakovano. Med pogovorom je prihajalo do manjših motenj (učenci so nosili dokumente, učitelji so pozdravljali). Pogovor je potekal sproščeno in trajal skoraj eno uro.

Vloga šolske svetovalne službe na področju preventivnih programov

1. Katere preventivne programe izvajate na šoli? Za kakšna tveganja? Na kakšen način jih izvajate?

(A1) Proti nasilju, spolnost, kajenje, petarde, mediji, mediacija, odraščanje, šolsko delo, odnosi. (A2) Vse, kar ima zdravstvo (kajenje, alkohol, zasvojenost ...). (A3) Podpisovali smo tudi izjave, da ne bodo kadili. (A4) V novembru se pogovarjamo o petardah.

(A5) Izvajamo jih skupinsko, v razredih (razne delavnice, predavanja). (A6) individualno delamo z učenci vsakodnevno (učne težave, akutne težave). (A7) Delamo v vseh razredih, od 1. do 9. (A8) Imamo tudi skupinico fantov, ki imajo vedenjske ali osebnostne motnje, in z njimi delamo individualno.

2. Kdo jih izvaja?

- (A9) Svetovalna služba:

Izvajamo jih (A10) skupinsko, prek delavnic v razredih, (A11) individualno, na individualni strokovni pomoči in dodatni strokovni pomoči. Sodelujemo tudi (A12) s starši na roditeljskem sestanku in imamo predavanja. (A13) Informacije se dandanes dobijo že na vsakem koraku. Včasih jih je še preveč in moraš dobro pogledati, da (A14) izbereš pravega za šolo. (A15) Veliko je delavnic na temo nasilja, ki so že kar marketinško usmerjene. Skoraj vsakodnevno dobimo maile za razne seminarje. (A16) Sodelujemo predvsem z učitelji in starši, zunaj pa s CSD in društvi.

- (A17) Učitelji:

(A18) Učitelji čedalje pogosteje poiščejo našo pomoč. Včasih že zato, da telefoniramo staršem zaradi česar koli. Vedno jim svetujem, (A19) da naj se najprej angažirajo sami, saj jih starši in učenci še najbolj poznajo. Seveda pa (A20) jim tudi priskočimo na pomoč, ko je treba, vendar (A21) na način, da sodelujemo skupaj. Včasih se mi zdi, da (A22) preložijo odgovornost kar na nas tudi s takimi problemi, ki mogoče še niso za sodelovanje svetovalne službe (manjši prepir, klic staršev za manjše stvari). (A23) Obstaja hierarhija; najprej uredita

učenec in razrednik, nato se pokliče starše in šele nato svetovalno službo, vodstvo, zunanje ...

(A24) Sodelujemo pa z učitelji tako, da opravljamo programe v razredih skupaj, imamo tudi (A25) naravoslovni dan, kjer imamo cel dan na programu temo o spolnosti in (A26) sodelujemo z oddelkom biologije.

- (A27) Zunanji:

Sodelujemo predvsem (A28) s CSD-jem, kjer imajo nekatere programe, izdali so tudi obrazec, kaj storiti ob večjih tveganjih (kdaj poklicati policijo, CSD ...). (A29) Društvo za nenasilno komunikacijo, (A30) skupnost, (A31) Zdravstveni dom Vič, ki izvede enkrat letno delavnice. Pride patronažna in z otroki izvede delavnice.

3. Kakšne so vaše izkušnje na področju preventivnih programov?

(A32) Vseskozi se spreminjajo programi. (A33) Nekaj let nazaj je bilo kajenje nekaj nepredstavljivega, nekaj, kar se ne sme, in pika, danes tega ni več v ospredju (»A samo kadiš? Ah, samo da se ne drogiraš«). (A34) Danes veliko delamo na področju medijev (tv, internet, telefoni ...), tega je čedalje več. Po naši zadnji preiskavi že prvi razredi vedo, katere resničnostne oddaje se odvijajo na televiziji, včasih še jaz ne poznam vseh (Big brother, Gostilna išče šefa). (A35) Vedno pa je prisotna tema nasilja, opažamo tudi, da ga je veliko. (A36) Spreminja se predvsem glede tematike in pa financiranja. Tisto, kar je (A37) brezplačno, dobimo že kar takoj od vodstva, (A38) ostalo se pač odvija glede na denar. Izkušnje imava tudi, (A39) da starši niso zadovoljni s programi (učenec pove, kaj so delali – gledali neki film –, starši pridejo s pripombo, da za tako tematiko še niso dovolj stari), obenem pa nas »sekirajo«, kaj sploh delamo in kdaj bomo delali kaj v tej smeri. Nikoli ni dovolj dobro. (A40) Za razne manjše »raziskavice« ni dovolj časa, saj nobena ni polno zaposlena na šoli. Delali smo raziskave glede medijev in pa vsešolsko glede odnosov (učenci, učitelji, starši). (A41) Manjše projekte pomoči delamo sproti in vedno z namenom.

4. Kje vidite prednosti in slabosti pri izvajanju teh programov?

(A42) Plus vidim v tem, da jim ti programi dajo nek okvir za naprej v življenju. OŠ še vedno vzgaja, in četudi vedno ponavljamo podobne programe in jim ni všeč, še vedno mislim, da jim to ostane nekje zadaj. Z več ponovitvami in pogovori to znanje le utrjujejo in potrjujejo. (A43) Minus pa vidim v tej poplavi različnih programov in pa (A44) pri občutljivih starših, saj včasih ni vse dovolj dobro ali pa je preslabo ali pa ni v skladu s starostjo otrok.

5. Kakšna se vam zdi zdajšnja organizacija preventivnih programov? Bi želeli imeti še kakšno pomoč? Od koga in kakšno?

(A45) Veliko je administrativnega dela, (A46) veliko organizacije za kakšne velike projekte, drugače je (A47) različnih programov veliko – kar preveč. Zato imamo (A48) delo tudi s tem, katerega izbrati, kaj izluščiti, da bo najbolje za šolo, seveda pa so tu tudi (A49) pomembni starši, če oni dajo kakšno idejo. (A50) Vodstvo nam prepošlje razne programe, še posebej

če so brezplačni. (A51) Za ostale se pač porazdelijo sredstva, ki jih imamo na voljo. (A52) Tudi od Občine dobimo sredstva za delo – 2 uri/teden. (A53) Pomoči dejansko ne potrebujemo, (A54) potrebovali bi jo morda občasno, ampak se v tistem trenutku tega zaveš, potem pa izvedeni. (A55) Ob vsej tej poplavi npr. prostovoljcev, jih ni takrat, ko jih res potrebuješ. Edino, kar nam gre res narobe, je (A56) pomanjkanje časa in energije vseskozi biti tisti, ki večino stvari organizira. Včasih bi želele tudi zajeti več otrok, kar pa ob pomanjkanju svetovalk ni možno.

6. Ali svoje delo tudi evalvirate? Kako, na koliko časa?

(A57) Evalviramo sproti in pa (A58) na letni ravni, da vemo, katere teme so dobre in katere bi mogoče menjali.

Intervju 2

Pogovor s svetovalno delavko na OŠ Brezovica pri Ljubljani, 23. 5. 2016, v njenih prostorih, od 9.00 do 9.45.

Pogovarjala sem se s socialno pedagoginjo S. T. G. Pogovarjali sva se v njenih prostorih. Pogovor je potekal sproščeno in trajal celo šolsko uro. Preden sem vstopila v njeno pisarno, je šola obvestila učence, da bo izvedena evakuacijska vaja in da naj se držijo pravil, ki jih poznajo. Kljub vaji sva pogovor opravili takoj. Najprej sem ji predstavila temo svoje diplomske naloge nato pa jo prosila, da mi odgovori na vprašanja.

Vloga šolske svetovalne službe na področju preventivnih programov

1. Katere preventivne programe izvajate na šoli? Za katera tveganja? Na kakšen način jih izvajate (skupinsko, individualno, v razredih, na višji/nižji stopnji ...)?

No, (B1) trenutno se izvaja vaja iz evakuacije iz šole ob požarih in drugih nevarnih dogodkih. Drugače pa (B2) izvajamo različne preventivne programe. (B3) S policijo sodelujemo pri prometni varnosti. (B4) Proti nasilju, vrstniškemu nasilju izvajamo (B5) razne delavnice, učence ozaveščamo in jih poskusimo naučiti socialne veščine. Veliko delamo na (B6) mediaciji, organiziramo tudi dvodnevni tabor na začetku šolskega leta in izberemo učence, ki se nam zdijo obetavni za mediatorje. Tudi ti se vključujejo v razne delavnice o nasilju. Smo tudi (B7) eko šola in ozaveščamo o ekologiji, imamo svoj vrtiček, ki ga obdelujemo. Lansko leto smo izvajali tudi (B8) delavnice o spolnosti, najstništvu in o tem, kako se soočati z življenjem, letos smo to preskočili, nameravamo pa vse to vrniti v program za naslednje leto. Veliko delamo tudi na (B9) branju knjig (tekmovanja, kreativno pisanje, memošola) in izdelujemo svoj časopis. Pomembno nam je (B10) prostovoljstvo (pomoč šibkejšim, dobrodelni koncerti, Anina zvezdica), (B11) simbioza (dom upokojencev in podružnica). Ukvarjamo se tudi z (B12) državljsko vzgojo in evropskimi institucijami. Imamo tudi (B13)

program, kjer se učimo spoštovanja in vzajemnosti med učenci in učitelji. Pomemben se mi zdi tudi program (B14) »Sprosti.se«, v okviru katerega učimo učence, kako se spopasti s stresom. Opažam ga že pri učencih v tretjem, četrtem razredu, ko se začne odraščanje in več dela v šoli. Pomagamo jim s (B15) strategijami učenja. Omenila bi tudi dve sodelovanji – (B16) s kmetijo (program »Izštekaniki«), kjer se učijo življenjskih stvari (kako kaj narediti, kako kaj zraste), in pa v okviru programa (B17) Petka, kjer starši plačajo 5 evrov mesečno za učence/družine, ki si ne morejo privoščiti malice.

Delamo tako (B18) skupinsko po razredih kot tudi (B19) v manjših skupinah in (B20) individualno, če je treba. (B21) Izvajamo jih že od prvega razreda (zobje).

2. Kdo jih izvaja? Kdo financira (država, Občina, šola)?

- (B22) Svetovalna služba

Izvajamo jih (B23) skupinsko po razredih, (B24) kot interesne dejavnosti (mediacija), (B25) individualno, (B26) v obliki raznih tematskih dnevvov. (B27) Informacije dobimo na izobraževanjih, v knjigah, na internetu, vendar moraš biti zelo selektiven, saj je vsega veliko. (B28) Od ravnateljice dobimo razne ponudbe za izobraževanja in programe, ki jih nato pregledamo v svetovalni službi in se odločimo za najbolj primerne. Potem (B29) naredimo gradiva za učitelje in nas, da bi to izvedli.

- (B30) Učitelji

(B31) Programe izvajajo učitelji že skozi pouk. Organizirana so tudi (B32) izobraževanja za učitelje o tem, kako vključiti vzgojne teme v pouk in razredne ure.

- (B33) Zunanji

(B34) CSD, (B35) Zavod za šolstvo, (B36) druge šole, (B37) dom upokojencev, (B38) Občina, (B39) društva (kulturna, športna, galerije), (B40) gasilci, (B41) kmeti, (B42) policija. (B43) Poskušamo sodelovati z lokalnimi organizacijami, podjetji, društvi. Učencem je na primer tudi vseč (B44) orientacijski tek po občini, kjer spoznajo tudi svojo občino. (B45) Izvajajo jih ljudje iz zunanjih institucij.

- (B46) Medicina

(B47) Zdravstveni dom Vič (zobozdravnik in druge zdravstvenovzgojne vsebine), (B48) Metelkova, (B49) Zavod za gluho-neme. Z Viča pride zobozdravnica.

(B50) Glede izbire smo cenovno omejeni. (B51) Programe financira država (interesne dejavnosti), (B52) Občina in šola po svojih zmožnostih, se pa vedno da dogovoriti. (B53) Imamo pa tudi nekaj sponzorjev.

3. Kakšne so vaše izkušnje na področju preventivnih programov?

(B54) Šola je zelo odprta za nove dejavnosti. Organiziramo (B55) veliko izobraževanj, ki pa se že ponavljajo, zato je treba med njimi izbirati selektivno. Pomembno se mi zdi, da (B56) sodelujemo s starši. Organiziramo (B57) šolo za starše, kjer se odvijajo razne teme. Z njimi pa sodelujemo tudi (B58) pri taboru nadarjenih, kjer delavnice izvedejo starši. Opažam, da se (B59) čedalje manj staršev odloča za sodelovanje v raznih zadevah, saj se mi zdijo prezaposleni že z drugimi obveznostmi. (B60) Programi so odvisni predvsem od izvajalcev, (B61) poskušamo najti čim bolj kvalitetne, za to, kar naredimo sami, pa dobimo povratne informacije. (B62) V prihodnosti želiva s sodelavko pripraviti delovni zvezek, ki bo v pomoč mlajšim otrokom pri učenju branja in hkrati staršem, da vidijo, kako jim lahko pomagajo. V načrtu imamo tudi (B63) terapije s psom in pa (B64) delavnice za starše, ki bi združile temi branja in sproščanja. Glede na osip staršev (B65) poskušamo najti načine, kako jih privabiti in v njih vzbuditi zanimanje. Predvsem (B66) tiste starše, katerih otroci so malce bolj težavni in bi potrebovali pomoč.

4. Kje vidite prednosti in slabosti izvajanja teh programov?

(B67) Prednosti vidim v fleksibilnosti nekaterih programov, da jih je (B68) čim več in imajo učenci izbiro. (B69) Slabost vidim v rigidnosti nekaterih programov, (B70) nekvalitetnosti in (B71) prevelikem številu.

5. Kakšna se vam zdi zdajšnja organizacija preventivnih programov? Bi želeli imeti še kakšno pomoč? Od koga in kakšno?

Imamo (B72) veliko podpore od vodstva in učiteljev, tako da je organizacija dobra. Dobile smo tudi že (B73) pomoč študentk, ki vedno prav pride.

6. Ali svoje delo tudi evalvirate? Kako, na koliko časa?

(B74) Evalviramo ga z vprašalniki na koncu leta, ki jih izpolnijo učenci in starši.

ODPRTO KODIRANJE

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
A1	Proti nasilju, spolnost, kajenje, petarde, mediji, mediacija,	Delavnice	Preventivni programi

	odraščanje, šolsko delo, odnosi/		
A2	Vse, kar ima zdravstvo (kajenje, alkohol, zasvojenost ...).	Delavnice	Preventivni programi
A3	Podpisovali smo tudi izjave, da ne bodo kadili.	Delavnice	Preventivni programi
A4	V novembru se pogovarjamo o petardah.	Delavnice	Preventivni programi
A5	Izvajamo jih skupinsko, v razredih (razne delavnice, predavanja).	Način izvedbe	Izvedba programov
A6	Individualno delamo z učenci vsakodnevno (učne težave, akutne težave).	Način izvedbe	Izvedba programov
A7	Delamo v vseh razredih, od 1. do 9.	Način izvedbe	Izvedba programov
A8	Imamo tudi skupinico fantov, ki imajo vedenjske ali osebnostne motnje, in z njimi delamo individualno.	Način izvedbe	Izvedba programov
A9	Svetovalna služba	Izvajalec	Izvedba programov
A10	Imamo tudi skupinico fantov, ki imajo vedenjske ali osebnostne motnje, in z njimi delamo individualno.	Način izvedbe	Izvedba programov
A11	Individualno, na individualni strokovni pomoči in dodatni strokovni pomoči	Način izvedbe	Izvedba programov
A12	S starši na roditeljskem sestanku in imamo predavanja.	Način izvedbe	Izvedba programov
A13	Informacije se dandanes dobijo že na vsakem koraku.	Pridobivanje informacij	Izvedba programov
A14	Izbereš pravega za šolo.	Pridobivanje informacij	Izvedba programov

A15	Veliko je delavnic na temo nasilja, ki so že kar marketinško usmerjene.	Delavnice	Preventivni program
A16	Sodelujemo predvsem z učitelji in starši, zunaj pa s CSD in društvi.	Sodelovanje z drugimi	Sodelovanje
A17	Učitelji	Izvajalec	Izvedba programov
A18	Učitelji čedalje pogosteje poiščejo našo pomoč.	Pomoč učiteljem	Sodelovanje
A19	Da naj se najprej angažirajo sami, saj jih starši in učenci še najbolj poznajo.	Pomoč učiteljem	Sodelovanje
A20	Jim tudi priskočimo na pomoč, ko je treba.	Pomoč učiteljem	Sodelovanje
A21	Na način, da sodelujemo skupaj.	Sodelovanje z učitelji	Sodelovanje
A22	Preložijo odgovornost kar na nas tudi pri problemih, ki morda še niso za svetovalno službo (manjši prepir, klic staršev za manjše stvari).	Prelaganje odgovornosti	Sodelovanje
A23	Obstaja hierarhija; najprej uredita učenec in razrednik, nato se pokliče starše in šele nato svetovalno službo, vodstvo, zunanje ...	Hierarhija v šoli	Sodelovanje
A24	Sodelujemo pa z učitelji tako, da opravljamo programe v razredih skupaj.	Sodelovanje z učitelji	Sodelovanje
A25	Naravoslovni dan, kjer imamo cel dan na programu temo o spolnosti.	Sodelovanje z učitelji	Sodelovanje
A26	Sodelujemo z oddelkom biologije.	Sodelovanje z učitelji	Sodelovanje
A27	Zunanji	Izvajalec	Izvedba programov

A28	S CSD-jem, kjer imajo nekatere programe.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
A29	Društvo za nenasilno komunikacijo.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
A30	Skupnost.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
A31	Zdravstveni dom Vič.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
A32	Vseskozi se spreminjajo programi.	Spreminjanje programov	Izkušnje
A33	Nekaj let nazaj je bilo kajenje nekaj nepredstavljivega.	Spreminjanje programov	Izkušnje
A34	Danes veliko delamo na področju medijev (tv, internet, telefoni).	Spreminjanje programov	Izkušnje
A35	Vedno pa je prisotna tema nasilja, opažamo tudi, da ga je veliko.	Vedno prisotna tema	Izkušnje
A36	Spreminja se predvsem glede tematike in pa financiranja.	Spreminjanje programov	Izkušnje
A37	Brezplačno dobimo že od vodstva kar takoj.	Spreminjanje programov	Izkušnje
A38	Ostalo se pač odvija odvisno od denarja.	Spreminjanje programov	Izkušnje
A39	Ko starši niso zadovoljni s programi (učenec pove, kaj so delali – gledali neki film –, starši pridejo s pripombo, da za tako tematiko še ni dovolj star), obenem pa nas »sekirajo«, kaj sploh delamo in kdaj bomo delali kaj v tej smeri.	Nezadovoljstvo s strani staršev	Izkušnje
A40	Za razne manjše »raziskavice« ni dovolj časa.	Raziskovanje v šoli	Izkušnje
A41	Manjše projekte pomoči delamo sproti in vedno z namenom.	Raziskovanje v šoli	Izkušnje

A42	Plus vidim v tem, da jim ti programi dajo nek okvir za naprej v življenju.	Prednost programov	Prednosti in slabosti programov
A43	Minus pa vidim v tej poplavi različnih programov.	Slabost programov	Prednosti in slabosti programov
A44	Pri občutljivih starših, saj včasih ni vse dovolj dobro ali pa je preslabo ali pa ni v skladu s starostjo otrok.	Slabost programov	Prednosti in slabosti programov
A45	Veliko je administrativnega dela.	Administracija	Organizacija izvedbe
A46	Veliko organizacije za kakšne velike projekte.	Veliki projekti	Organizacija izvedbe
A47	Različnih programov veliko – kar preveč.	Preveč programov	Organizacija izvedbe
A48	Delo tudi s tem, katerega izbrati, kaj izluščiti, da bo najboljši za šolo.	Preveč programov	Organizacija izvedbe
A49	Pomembni starši, če oni dajo kakšno idejo.	Sodelovanje staršev	Sodelovanje
A50	Vodstvo nam prepošlje razne programe, še posebej če so brezplačni.	Sodelovanje z vodstvom	Sodelovanje
A51	Za ostale se pač porazdelijo sredstva, ki jih imamo na voljo.	Sredstva	Organizacija izvedbe
A52	Tudi od občine dobimo sredstva za delo – 2 uri/teden.	Sredstva	Organizacija izvedbe
A53	Pomoči dejansko ne potrebujemo.	Pomoč	Organizacija izvedbe
A54	Potrebovali bi jo mogoče včasih, ampak se v tistem trenutku tega zaveš, potem pa zvedeni.	Pomoč	Organizacija izvedbe
A55	Ob vsej tej poplavi npr. prostovoljcev jih ni takrat, ko jih res potrebuješ	Prostovoljstvo	Organizacija izvedbe

A56	pomanjkanje časa in energije vseskozi biti tisti, ki večino stvari organizira	Izgorelost	Organizacija izvedbe
A57	Evalviramo sproti.	Sprotna evalvacija	Evalvacija programov
A58	Na letni ravni, da vemo, katere teme so dobre in katere bi mogoče menjali.	Letna evalvacija	Evalvacija programov

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
B1	Trenutno se izvaja vaja iz evakuacije iz šole ob požarih in drugih nevarnih dogodkih	Delavnice	Preventivni programi
B2	Izvajamo različne preventivne programe.	Delavnice	Preventivni programi
B3	S policijo sodelujemo pri prometni varnosti.	Delavnice	Preventivni programi
B4	Proti nasilju, vrstniškemu nasilju.	Delavnice	Preventivni programi
B5	Razne delavnice, ozaveščamo jih in jih poskusimo naučiti socialnih veščin.	Delavnice	Preventivni programi
B6	Mediaciji, v okviru katere organiziramo tudi dvodnevni tabor na začetku šolskega leta in izberemo učence, ki se nam zdijo obetavni za mediatorje.	Delavnice	Preventivni programi
B7	Eko šola in ozaveščamo o ekologiji, imamo svoj vrtiček.	Delavnice	Preventivni programi
B8	Delavnice o spolnosti, najstništvu in o tem, kako se soočati z življenjem.	Delavnice	Preventivni programi

B9	Branju knjig (tekmovanja, kreativno pisanje, memošola) in izdelujemo svoj časopis.	Delavnice	Preventivni programi
B10	Prostovoljstvo (pomoč šibkejšim, dobrodelni koncerti, Anina zvezdica).	Delavnice	Preventivni programi
B11	Simbioza (dom upokojencev in podružnica).	Delavnice	Preventivni programi
B12	Državlansko vzgojo in evropskimi institucijami.	Delavnice	Preventivni programi
B13	Program, kjer se učimo spoštovanja in vzajemnosti med učenci in učitelji.	Delavnice	Preventivni programi
B14	Sprosti.se, kjer učimo učence, kako se spopasti s stresom	Delavnice	Preventivni programi
B15	Strategijami učenja	Delavnice	Preventivni programi
B16	S kmetijo (program »Izštekanik«), kjer se učijo življenjskih stvari (kako kaj narediti, kako kaj zraste).	Delavnice	Preventivni programi
B17	Petka, kjer starši plačajo 5 evrov mesečno za učence/družine, ki si ne morejo privoščiti malice	Delavnice	Preventivni programi
B18	Skupinsko po razredih.	Način izvedbe	Izvedba programov
B19	V manjših skupinah.	Način izvedbe	Izvedba programov
B20	Individualno, če je treba.	Način izvedbe	Izvedba programov
B21	Izvajamo jih že od prvega razreda (zobje).	Način izvedbe	Izvedba programov
B22	Svetovalna služba.	Izvajalec	Izvedba programov
B23	Skupinsko po razredih.	Način izvedbe	Izvedba programov
B24	Interesne dejavnosti (mediacija).	Način izvedbe	Izvedba programov
B25	Individualno.	Način izvedbe	Izvedba programov

B26	Razni tematski dnevi.	Način izvedbe	Izvedba programov
B27	Informacije dobimo na izobraževanjih, v knjigah, na internetu, vendar moraš biti zelo selektiven.	Pridobivanje informacij	Izvedba programov
B28	Od ravnateljice dobimo razne ponudbe za izobraževanja in programe.	Pridobivanje informacij	Izvedba programov
B29	Pripravimo gradivo.	Pridobivanje informacij	Izvedba programov
B30	Učitelji	Izvajalec	Izvedba programov
B31	Programe izvajajo učitelji že v okviru pouka.	Način izvedbe	Izvedba programov
B32	Izobraževanja za učitelje, kako vključiti vzgojne teme v pouk in razredne ure.	Pridobivanje informacij	Izvedba programov
B33	Zunanji	Izvajalec	Izvedba programov
B34	CSD.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B35	Zavod za šolstvo.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B36	Druge šole.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B37	Dom upokojencev.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B38	Občina.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B39	Društva (kulturna, športna, galerije).	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B40	Gasilci.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B41	Kmetje.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B42	Policija.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B43	Poskušamo sodelovati z lokalnimi organizacijami, podjetji, društvi.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B44	Orientacijski tek po občini, kjer spoznajo tudi svojo občino.	Delavnice	Preventivni programi
B45	Izvajajo jih ljudje iz zunanjih institucij.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B46	Medicina.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov

B47	Zdravstveni dom Vič (zobozdravnik in ostale zdravstvenovzgojne vsebine).	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B48	Metelkova.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B49	Zavod za gluhoneme.	Zunanji izvajalec	Izvedba programov
B50	Glede izbire smo cenovno omejeni.	Sredstva	Organizacija izvedbe
B51	Programe financira država (interesne dejavnosti).	Sredstva	Organizacija izvedbe
B52	Občina in šola po svojih zmožnostih.	Sredstva	Organizacija izvedbe
B53	Imamo pa tudi nekaj sponzorjev.	Sredstva	Organizacija izvedbe
B54	Šola je zelo odprta za nove dejavnosti.	Odprtost šole	Organizacija izvedbe
B55	Veliko izobraževanj, ki pa se že ponavljajo, zato je treba med njimi izbirati selektivno.	Izobraževanja	Organizacija izvedbe
B56	Sodelujemo s starši.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje
B57	Šolo za starše, kjer se odvijajo razne teme.	Delavnice	Preventivni programi
B58	Pri taboru nadarjenih, kjer delavnice izvedejo starši.	Delavnice	Preventivni programi
B59	Čedalje manj staršev se odloča za sodelovanje v raznih zadevah, saj se mi zdijo prezaposleni že z drugimi svojimi obveznostmi.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje
B60	Programi so odvisni predvsem od izvajalcev.	Kvaliteta programov	Izkušnje
B61	Poskušamo najti čim bolj kvalitetne.	Kvaliteta programov	Izkušnje
B62	V prihodnosti želiva s sodelavko pripraviti delovni zvezek, ki bo v pomoč mlajšim otrokom pri učenju branja in	Načrti za prihodnost	Organizacija izvedbe

	hkrati staršem, da vidijo, kako jim lahko pomagajo.		
B63	Terapije s psom.	Načrti za prihodnost	Organizacija izvedbe
B64	Delavnice za starše, ki bi združile temi branja in sproščanja.	Načrti za prihodnost	Organizacija izvedbe
B65	Poskušamo najti načine, kako jih privabiti in v njih vzbuditi zanimanje.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje
B66	Starše, katerih otroci so malce bolj težavni in bi potrebovali pomoč.	Sodelovanje s starši	Sodelovanje
B67	Prednosti vidim v fleksibilnosti nekaterih programov.	Prednost programov	Prednosti in slabosti programov
B68	Čim več in imajo učenci izbiro.	Prednost programov	Prednosti in slabosti programov
B69	Slabost vidim v rigidnosti nekaterih programov.	Slabost programov	Prednosti in slabosti programov
B70	Nekvalitetnost.	Slabost programov	Prednosti in slabosti programov
B71	Preveč programov	Slabost programov	Prednosti in slabosti programov
B72	Veliko podpore od vodstva in učiteljev, tako da je organizacija dobra.	Podpora	Organizacija izvedbe
B73	Pomoč študentk, ki vedno prav pride.	pomoč	Organizacija izvedbe
B74	Evalviramo z vprašalniki na koncu leta, ki jih izpolnijo učenci in starši.	Letna evalvacija	Evalvacija programov

OSNO KODIRANJE

1. Preventivni programi

Delavnice

- (A1) Proti nasilju, spolnost, kajenje, petarde, mediji, mediacija, odraščanje, šolsko delo, odnosi.
- (A2) Vse, kar ima zdravstvo (kajenje, alkohol, zasvojenost ...).
- (A3) Podpisovali smo tudi izjave, da ne bodo kadili.
- (A4) V novembru se pogovarjamo o petardah.
- (A15) Veliko je delavnic na temo nasilja, ki so že kar marketinško usmerjene.
- (B1) Trenutno se izvaja vaja iz evakuacije iz šole ob požarih in drugih nevarnih dogodkih.
- (B2) Izvajamo različne preventivne programe.
- (B3) S policijo sodelujemo pri prometni varnosti.
- (B4) Proti nasilju, vrstniškemu nasilju.
- (B5) Razne delavnice, ozaveščamo jih in jih poskusimo naučiti socialnih veščin.
- (B6) Mediaciji, v okviru katere organiziramo tudi dvodnevni tabor na začetku šolskega leta in izberemo učence, ki se nam zdijo obetavni za mediatorje.
- (B7) Eko šola in ozaveščamo o ekologiji, imamo svoj vrtiček.
- (B8) Delavnice o spolnosti, najstništvu in o tem, kako se soočati z življenjem.
- (B9) Branju knjig (tekmovanja, kreativno pisanje, memošola) in izdelujemo svoj časopis.
- (B10) Prostovoljstvo (pomoč šibkejšim, dobrodelni koncerti, Anina zvezdica).
- (B11) Simbioza (dom upokojencev in podružnica).
- (B12) Državlansko vzgojo in evropskimi institucijami.
- (B13) Program, kjer se učimo spoštovanja in vzajemnosti med učenci in učitelji.
- (B14) Sprosti.se, kjer učimo učence, kako se spopasti s stresom.
- (B15) Strategijami učenja.
- (B16) S kmetijo (program »Izštekani«), kjer se učijo življenjskih stvari (kako kaj narediti, kako kaj zraste).
- (B17) Petka, kjer starši plačajo 5 evrov mesečno za učence/družine, ki si ne morejo privoščiti malice.
- (B44) Orientacijski tek po občini, kjer spoznajo tudi svojo občino.

(B57) Šolo za starše, kjer se odvijajo razne teme.

(B58) Pri taboru nadarjenih, kjer delavnice izvedejo starši.

2. Izvedba programov

Način izvedbe

(A5) Izvajamo jih skupinsko v razredih (razne delavnice, predavanja)/

(A6) Individualno delamo z učenci vsakodnevno (učne težave, akutne težave)/

(A7) Delamo v vseh razredih, od 1. do 9.

(A8) Imamo tudi skupinico fantov, ki imajo vedenjske ali osebnostne motnje, in z njimi delamo individualno.

(A10) Imamo tudi skupinico fantov, ki imajo vedenjske ali osebnostne motnje, in z njimi delamo individualno.

(A11) Individualno, na individualni strokovni pomoči in dodatni strokovni pomoči.

(A12) S starši na roditeljskem sestanku in imamo predavanja.

(B18) Skupinsko, po razredih.

(B19) V manjših skupinah.

(B20) Individualno, če je treba.

(B21) Izvajamo jih že od prvega razreda (zobje).

(B23) Skupinsko, po razredih.

(B24) Interesne dejavnosti (mediacija).

(B25) Individualno.

(B26) Razni tematski dnevi.

(B31) Programe izvajajo učitelji že v okviru pouka.

Izvajalec

(A9) Svetovalna služba.

(A17) Učitelji.

(A27) Zunanji.

(B22) Svetovalna služba.

(B30) Učitelji.

(B33) Zunanji.

Zunanji izvajalec

(A28) S CSD-jem, kjer izvajajo nekatere programe.

(A29) Društvo za nenasilno komunikacijo.

(A30) Skupnost.

(A31) Zdravstveni dom Vič.

(B34) CSD.

(B35) Zavod za šolstvo.

(B36) Druge šole.

(B37) Dom upokojencev.

(B38) Občina.

(B39) Društva (kulturna, športna, galerije).

(B40) Gasilci.

(B41) Kmetje.

(B42) Policija.

(B43) Poskušamo sodelovati z lokalnimi organizacijami, podjetji, društvi.

(B45) Izvajajo jih ljudje iz zunanjih institucij.

(B46) Medicina.

(B47) Zdravstveni dom Vič (zobozdravnik in ostale zdravstvenovzgojne vsebine).

(B48) Metelkova.

(B49) Zavod za gluhoneme.

Pridobivanje informacij

(A13) Informacije se dandanes dobijo že na vsakem koraku.

(A14) Izbereš pravega za šolo.

(B27) Informacije dobimo na izobraževanjih, v knjigah, na internetu, vendar moraš biti zelo selektiven.

(B28) Od ravnateljice dobimo razne ponudbe za izobraževanja in programe.

(B29) Pripravimo gradivo za učitelje in zase, da bi to izvedli.

(B32) Izobraževanja za učitelje, kako vključiti vzgojne teme v pouk in razredne ure.

3. Sodelovanje

Sodelovanje z drugimi

(A16) Sodelujemo predvsem z učitelji in starši, zunaj pa s CSD in društvi.

Sodelovanje z učitelji

(A21) Na način, da sodelujemo skupaj.

(A24) Sodelujemo pa z učitelji tako, da opravljamo programe v razredih skupaj,

(A25) Naravoslovni dan, kjer imamo cel dan na programu temo o spolnosti.

(A26) Sodelujemo z oddelkom biologije.

Pomoč učiteljem

(A18) Učitelji čedalje pogosteje poiščejo našo pomoč.

(A19) Da naj se najprej angažirajo sami, saj jih starši in učenci še najbolj poznajo.

(A20) Jim tudi priskočimo na pomoč, ko je treba.

Prelaganje odgovornosti

(A22) Preložijo odgovornost kar na nas tudi pri problemih, ki morda še niso za svetovalno službo (manjši prepir, klic staršev za manjše stvari).

Hierarhija v šoli

(A23) Obstaja hierarhija; najprej uredita učenec in razrednik, nato se pokliče starše in šele nato svetovalna služba, vodstvo, zunanji ...

Sodelovanje staršev

(A49) Pomembni starši, če oni dajo kakšno idejo.

(B56) Sodelujemo s starši.

(B59) Čedalje manj staršev se odloča za sodelovanje v raznih zadevah, saj se mi zdijo prezaposleni že z drugimi svojimi obveznostmi.

(B65) Poskušamo najti načine, kako jih privabiti in v njih vzbuditi zanimanje.

(B66) Starše, katerih otroci so malo bolj težavni in bi potrebovali pomoč.

Sodelovanje z vodstvom

(A50) Vodstvo nam prepošlje razne programe, še posebej če so brezplačni.

4. Izkušnje

Spreminjanje programov

(A32) Vseskozi se spreminjajo programi.

(A33) Nekaj let nazaj je bilo kajenje nekaj nepredstavljivega.

(A34) Danes veliko delamo na področju medijev (tv, internet, telefoni).

(A36) Spreminja se predvsem glede tematike in pa financiranja.

(A37) Brezplačno dobimo že od vodstva kar takoj.

(A38) Ostalo se pač odvija odvisno od denarja.

Vedno prisotna tema

(A35) Vedno pa je prisotna tema nasilja, opazamo tudi, da ga je veliko.

Nezadovoljstvo s strani staršev

(A39) Ko starši niso zadovoljni s programi (učenec pove, kaj so delali – gledali neki film –, starši pridejo s pripombo, da za tako tematiko še ni dovolj star), obenem pa nas »sekirajo«, kaj sploh delamo in kdaj bomo delali kaj v tej smeri.

Raziskovanje v šoli

(A40) Za razne manjše »raziskavice« ni dovolj časa.

(A41) Manjše projekte pomoči delamo sproti in vedno z namenom.

Kvaliteta programov

(B60) Programi so odvisni predvsem od izvajalcev.

(B61) Poskušamo najti čim bolj kvalitetne.

5. Prednosti in slabosti programov

Prednost programov

(A42) Plus vidim v tem, da jim ti programi dajo nek okvir za naprej v življenju.

(B67) Prednosti vidim v fleksibilnosti nekaterih programov.

(B68) Čim več in imajo učenci izbiro.

Slabost programov

(A43) Minus pa vidim v tej poplavi različnih programov.

(A44) Pri občutljivih starših, saj včasih ni vse dovolj dobro ali pa je preslabo ali pa ni v skladu s starostjo otrok.

(B69) Slabost vidim v rigidnosti nekaterih programov.

(B70) Nekvalitetnost.

(B71) Preveč programov.

6. Organizacija izvedbe

Administracija

(A45) Veliko je administrativnega dela.

Veliki projekti

(A46) Veliko organizacije za kakšne velike projekte.

Preveč programov

(A47) Različnih programov /je/ veliko – kar preveč.

(A48) Delo tudi s tem, katerega izbrati, kaj izluščiti, da bo najboljše za šolo.

Sredstva

(A51) Za ostale se pač porazdeli sredstva, ki jih imamo na voljo.

(A52) Tudi od občine dobimo sredstva za delo – 2 uri/teden.

(B50) Glede izbire smo cenovno omejeni.

(B51) Programe financira država (interesne dejavnosti).

(B52) Občina in šola po svojih zmožnostih, se pa vedno da dogovoriti.

(B53) Imamo pa tudi nekaj sponzorjev.

Pomoč

(A53) Pomoči dejansko ne potrebujemo.

(A54) Potrebovali bi jo morda občasno, ampak se v tistem trenutku tega zaveš, potem pa zvedeni.

(B73) Pomoč študentk, ki vedno prav pride.

Prostovoljstvo

(A55) Ob vsej tej poplavi npr. prostovoljcev jih ni takrat, ko jih res potrebuješ.

Izgorelost

(A56) Pomanjkanje časa in energije vseskozi biti tisti, ki večino stvari organizira.

Podpora

(B72) Veliko podpore od vodstva in učiteljev, tako da je organizacija dobra.

Odprtost šole

(B54) Šola je zelo odprta za nove dejavnosti izobraževanja.

(B55) Veliko izobraževanj, ki pa se že ponavljajo, zato je treba med njimi izbirati selektivno.

Načrti za prihodnost

(B62) V prihodnosti želiva s sodelavko pripraviti delovni zvezek, ki bo v pomoč mlajšim otrokom pri učenju branja in hkrati staršem, da vidijo, kako jim lahko pomagajo.

(B63) Terapije s psom.

(B64) Delavnice za starše, ki bi združile temi branja in sproščanja.

7. Evalvacija programov

Sprotna evalvacija

(A57) Evalviramo sproti.

Letna evalvacija

(A58) Na letni ravni, da vemo, katere teme so dobre in katere bi morda menjali.

(B74) Evalviramo z vprašalniki na koncu leta, ki jih izpolnijo učenci in starši.

ODNOSNO KODIRANJE

Organizacija izvedbe

Administracija
Veliki projekti
Preveč programov
Sredstva
Pomoč
Prostovoljstvo
Izgorelost
Podpora
Odprtost šole
Načrti za prihodnost

Preventivni programi

Delavnice

Izvedba programov

Način izvedbe
Izvajalec
Zunanji izvajalec
Pridobivanje informacij

VLOGA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE PRI IZVEDBI PREVENTIVNIH PROGRAMOV

Sodelovanje

Z drugimi
Z učitelji
S starši
Z vodstvom
Pomoč učiteljem
Prelaganje odgovornosti
Hierarhija v šoli

Izkušnje

Spreminjanje programov
Vedno prisotna tema
Nezadovoljstvo s strani staršev
Raziskovanje v šoli
Kvaliteta programov

Prednosti in slabosti programov

Prednosti programov
Slabosti programov

Evalvacija programov

Sprotna
Letna

9.4.2 Starši in učenci
ODPRTO KODIRANJE

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
A1	Smo že sodelovali s šolsko svetovalno službo.	Sodelovanje	Sodelovanje s svetovalno službo
A2	Delo na motoriki.	Namen	Sodelovanje s svetovalno službo
A3	Do letošnjega šolskega leta, vendar smo se odločili za 1 uro učne pomoči na teden z učiteljem.	Pogostost stikov	Sodelovanje s svetovalno službo
A4	Pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem.	Glavne naloge	Naloge svetovalne službe
A5	Nudenje učne pomoči je po mojem mnenju prioriteta učiteljev. Svetovalni delavec ne more nikoli učencu nuditi tega, kar mu lahko učitelj.	Naloge	Naloge svetovalne službe
A6	Menim, da ni dovolj znana. Morali bi jo predstaviti na roditeljskih sestankih.	Poznavanje svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo
A7	Da.	Pojem preventivni programi	Preventivni programi
A8	Prepogosta uporaba različnih medijev.	Delavnice	Preventivni programi
A9	Izvede jih zunanji sodelavec.	Izvajalec	Preventivni programi
A10	Izvedejo jih s predavanji.	Način	Preventivni programi

A11	Meni se zdijo pomembni.	Pomembnost programov	Preventivni programi
A12	Večja udeležba staršev na predavanjih.	Predlogi	Preventivni programi
A13	Menim, da imajo glavno vlogo.	Vloga	Vloga svetovalne službe
A14	7. r.	Razred otroka	Razred
A15	Ž	Spol	Spol
A16	OŠ Preserje	Šola	Šola

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
B1	Ne.	Sodelovanje	Sodelovanje s svetovalno službo
B2	Nimam stikov.	Namen	Sodelovanje s svetovalno službo
B3	Pomoč v primeru osebnih težav učencev, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči.	Glavne naloge	Naloge svetovalne službe
B4	Da, dovolj znano.	Poznavanje svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo
B5	Dovolj so znani, sploh s strani učiteljev.	Poznavanje svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo
B6	Da.	Pojem preventivni programi	Preventivni programi
B7	Kajenje, nasilje, mediji, svetovanje staršev.	Delavnice	Preventivni programi
B8	Svetovalna služba in zunanji.	Izvajalec	Preventivni programi
B9	Na zanimiv način.	Način	Preventivni programi

B10	Da. Veliko se otroci naučijo in izvedo nove stvari.	Pomembnost programov	Preventivni programi
B11	Nimam komentarja, mislim, da znajo predstaviti stvari na zanimiv način za otroke.	Predlogi	Preventivni programi
B12	Veliko.	Vloga	Vloga svetovalne službe
B13	6. a	Razred otroka	Razred
B14	Ž	Spol	Spol
B15	OŠ Brezovica	Šola	Šola

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
C1	Ne hodim več!	Sodelovanje	Sodelovanje s svetovalno službo
C2	Pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem.	Glavne naloge	Naloge svetovalne službe
C3	Mislim, da ni dovolj znano.	Poznanost svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo
C4	Po moje bi morali nastaviti neko skrinjico, v kateri bi lahko zbirali anonimna vprašanja ali opozorili na probleme.	Predlogi	Sodelovanje s svetovalno službo
C5	Da.	Pojem preventivni programi	Preventivni programi
C6	Zasvojenost, droge, kajenje, nasilje, spolnost, prepogosta uporaba različnih medijev.	Delavnice	Preventivni programi
C7	Učitelji na razredni uri.	Izvajalec	Preventivni programi

C8	Na razredni uri.	Način	Preventivni programi
C9	Meni se zdijo odlični. Vedno radi sodelujemo v razpravah.	Pomembnost programov	Preventivni programi
C10	Nimam pripomb. Naš razrednik se zelo potrudi.	Prednosti	Preventivni programi
C11	Pomaga z gradivom.	Vloga svetovalne službe	Vloga svetovalne službe
C12	7. r.	Razred	Razred
C13	Ž	Spol	Spol
C14	OŠ Preserje	Šola	Šola

Č1	Da.	Sodelovanje	Sodelovanje s svetovalno službo
Č2	Pomoč pri odločitvi za vpis v srednjo šolo.	Namen sodelovanja	Sodelovanje s svetovalno službo
Č3	Pomoč v primeru osebnih težav učencev, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči.	Glavne naloge	Naloge svetovalne službe
Č4	Dovolj je znano.	Poznanost svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo
Č5	Je že dovolj znana.	Poznanost svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo
Č6	Ne.	Pojem preventivni programi	Preventivni programi
Č7	Spolna vzgoja, odvisnost, nasilje, kajenje, alkohol, droge.	Delavnice	Preventivni programi
Č8	Svetovalna služba	Izvajalec	Preventivni programi
Č9	S prezentacijo, nezanimivim programom.	Način	Preventivni programi

Č10	So poučni. So pomembni. Dobre izkušnje, zanimive teme. Se lahko pogovarjamo o tabu temah.	Pomembnost programov	Preventivni programi
Č11	Da si vzamejo čas, saj želijo, da se učenci nekaj naučijo.	Prednosti	Preventivni programi
Č12	Glavno vlogo.	Vloga	Vloga svetovalne službe
Č13	9. b	Razred	Razred
Č14	Ž	Spol	Spol
Č15	OŠ Brezovica	Šola	Šola

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
D1	Da.	Sodelovanje	Sodelovanje s svetovalno službo
D2	Imam disleksijo.	Namen sodelovanja	Sodelovanje s svetovalno službo
D3	Enkrat na teden.	Pogostost stikov	Sodelovanje s svetovalno službo
D4	Pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem.	Glavne naloge	Naloge svetovalne službe
D5	Mislim, da so vse naloge zelo pomembne.	Naloge	Naloge svetovalne službe
D6	Glavno pa je, da nudijo učencem to, kar potrebujejo.	Naloge	Naloge svetovalne službe
D7	Mislim, da bi moralo biti bolj znano.	Poznavanje svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo

D8	Učitelji oz. razredniki bi morali učencem bolj pojasniti, poudariti, v katerih primerih se lahko obrnejo na svetovalno službo.	Predlogi	Sodelovanje s svetovalno službo
D9	Mislim, da bi morala za začetek pridobiti zaupanje učencev.	Predlogi	Sodelovanje s svetovalno službo
D10	Da.	Pojem preventivni programi	Preventivni programi
D11	Da, podpisali smo neko pogodbo, da ne bomo kadili, seveda le tisti, ki so hoteli.	Delavnice	Preventivni programi
D12	Spomnim se tudi predavanja na zdravstvenem pregledu.	Predavanje	Preventivni programi
D13	Zunanji.	Izvajalec	Preventivni programi
D14	Izvede jih na različne načine – dobro.	Način	Preventivni programi
D15	Mislim, da so pomembni, vendar mora biti oseba, ki jih izvaja, prepričljiva.	Pomembnost programov	Preventivni programi
D16	Mislim, da bi lahko izvajali na čim bolj zanimiv način, ne le s teorijo.	Predlogi	Preventivni programi
D17	Všeč mi je bila na primer pogodba, da ne bomo kadili.	Način	Preventivni programi
D18	Očala, ki smo jih preizkusili na zdravstvenem pregledu (kot bi bil pijan).	Način	Preventivni programi
D19	Ne vem.	Vloga	Vloga svetovalne službe
D20	9. r.	Razred	Razred
D21	Ž	Spol	Spol
D22	OŠ Preserje	Šola	Šola

ŠT. IZJAVE	ENOTA KODIRANJA	POJEM	KATEGORIJA
E1	Da.	Sodelovanje	Sodelovanje s svetovalno službo
E2	Pomagati otroku z učnimi težavami.	Namen	Sodelovanje s svetovalno službo
E3	Sodelujemo dvakrat letno in po potrebi.	Pogostost stikov	Sodelovanje s svetovalno službo
E4	Šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem.	Glavne naloge	Naloge svetovalne službe
E5	Mislim, da je delo svetovalne službe premalo znano.	Poznavanje svetovalne službe	Sodelovanje s svetovalno službo
E6	Da bi jo razredniki morali bolje predstaviti na roditeljskih sestankih.	Predlogi	Sodelovanje s svetovalno službo
E7	Lahko bi ponudila tudi kakšne zgibanke, v katerih bi bilo napisano, s kom/čim se ukvarjajo.	Predlogi	Sodelovanje s svetovalno službo
E8	Da.	Pojem preventivni programi	Preventivni programi
E9	Cigarete – kajenje.	Delavnice	Preventivni programi
E10	Največkrat zunanji sodelavci (na zdravniških pregledih).	Izvajalec	Preventivni programi
E11	Mislim, da so pomembni predvsem za vzgojo.	Pomembnost	Preventivni programi
E12	O tem pa se je treba pogovarjati tudi v družini.	Način	Preventivni programi
E13	Da se jih naredi tudi za starše, npr. kako se z otrokom pogovoriti o tabu temah, kako z nekom, ki kaže znake tveganj (kadi, pije).	Predlogi	Preventivni programi

E14	Da preverja aktualne družbene probleme.	Vloga	Vloga svetovalne službe
E15	9. r.	Razred otroka	Razred
E16	Ž	Spol	Spol
E17	OŠ Preserje	Šola	Šola

OSNO KODIRANJE

A) STARŠI

1. Sodelovanje s svetovalno službo

Sodelovanje s svetovalno službo

A(1) Smo že sodelovali s šolsko svetovalno službo.

B(1) Ne.

E(1) Da.

Namen sodelovanja

A(2) Delo na motoriki.

E(2) Pomagati otroku z učnimi težavami.

Pogostost stikov

A(3) Do letošnjega šolskega leta, vendar smo se odločili za 1 uro učne pomoči na teden z učiteljem.

B(2) Nimam stikov.

E(3) Sodelujemo dvakrat letno in po potrebi.

Glavne naloge

A(4) Pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem.

A(5) Nudenje učne pomoči so po mojem mnenju prioritete učiteljev. Svetovalni delavec ne more nikoli učencu nuditi tega, kar mu lahko učitelj.

B(3) Pomoč v primeru osebnih težav učencev, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči.

E(4) Šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem.

Poznavanje svetovalne službe

A(6) Menim, da ni dovolj znana. Morali bi jo predstaviti na roditeljskih sestankih.

B(4) Da, dovolj znano.

B(5) Dovolj so znani, sploh s strani učiteljev.

E(5) Mislim, da je delo svetovalne službe premalo znano.

Predlogi

E(6) Da bi jo razredniki morali bolje predstaviti na roditeljskih sestankih.

E(7) Lahko bi ponudila tudi kakšne zgibanke, v katerih bi bilo napisano, s kom/čim se ukvarjajo.

2. Preventivni programi

Pojem

A(7) Da.

B(6) Da.

E(8) Da.

Delavnice

A(8) Prepogosta uporaba različnih medijev.

B(7) Kajenje, nasilje, mediji, svetovanje staršev.

E(9) Cigarete – kajenje.

Izvajalec

A(9) Izvede jih zunanji sodelavec.

B(8) Svetovalna služba in zunanji.

E(10) Največkrat zunanji sodelavci (na zdravniških pregledih).

Način

A(10) Izvedejo jih s predavanji.

B(9) Na zanimiv način.

E(12) O tem pa se je treba pogovarjati tudi v družini.

Pomembnost programov

A(11) Meni se zdijo pomembni.

B(10) Da. Veliko se otroci naučijo in izvedo nove stvari.

E(11) Mislim, da so pomembni predvsem za vzgojo.

Predlogi

A(12) Večja udeležba staršev na predavanjih.

B(11) Nimam komentarja, mislim, da znajo predstaviti stvari na zanimiv način za otroke.

E(13) Da se jih naredi tudi za starše, npr. kako se z otrokom pogovoriti o tabu temah, kako z nekom, ki kaže znake tveganj (kadi, pije).

Vloga svetovalne službe

A(13) Menim, da imajo glavno vlogo.

B(12) Veliko.

E(14) Da preverja aktualne družbene probleme.

Razred otroka

A(14) 7. r.

B(13) 6. a

E(15) 9. r.

Spol

A(15) Ž

B(14) Ž

E(16) Ž

Osnovna šola

A(16) OŠ Preserje

B(15) OŠ Brezovica

E(17) OŠ Preserje

B) UČENCI

1. Sodelovanje s svetovalno službo

Sodelovanje s svetovalno službo

C(1) Ne hodim več!

Č(1) Da.

D(1) Da.

Namen sodelovanja

Č(2) Pomoč pri odločitvi za vpis v srednjo šolo.

D(2) Imam disleksijo.

Pogostost stikov

D(3) Enkrat na teden.

Glavne naloge

C(2) Pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem.

Č(3) Pomoč v primeru osebnih težav učencev, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči.

(D4) Pomoč v primeru osebnih težav učencev, ukvarjanje z administracijo, obravnava nediscipliniranih učencev, šolska oz. poklicna usmeritev učencev, nudenje učne pomoči, svetovanje učiteljem in staršem, pomoč učiteljem.

D(5) Mislim, da so vse naloge zelo pomembne.

D(6) Glavno pa je, da nudijo učencem to, kar potrebujejo.

Poznavanje svetovalne službe

C(3) Mislim, da ni dovolj znano.

Č(4) Dovolj je znano.

D(7) Mislim, da bi moralo biti bolj znano.

Predlogi

C(4) Po moje bi morali nastaviti neko skrinjico, v katero bi lahko zbirali anonimna vprašanja ali opozarjali na probleme.

Č(5) Je že dovolj znana.

D(8) Učitelji oz. razredniki bi morali učencem bolj pojasniti, poudariti, v katerih primerih se lahko obrnejo na svetovalno službo.

D(9) Mislim, da bi morala za začetek pridobiti zaupanje učencev.

2. Preventivni programi

Pojem

C(5) Da.

Č(6) Ne.

D(10) Da.

Delavnice

C(6) Zasvojenost, droge, kajenje, nasilje, spolnost, prepogosta uporaba različnih medijev.

Č(7) Spolna vzgoja, odvisnost, nasilje, kajenje, alkohol, droge.

D(11) Da, podpisali smo neko pogodbo, da ne bomo kadili, seveda le tisti, ki so hoteli.

D(12) Spomnim se tudi predavanja na zdravstvenem pregledu.

Izvajalec

C(7) Učitelji na razredni uri.

Č(8) Svetovalna služba.

D(13) Zunanji.

Način

C(8) Na razredni uri.

Č(9) S prezentacijo, nezanimivim programom.

D(14) Izvede jih na različne načine – dobro.

D(17) Všeč mi je bila na primer pogodba, da ne bomo kadili.

D(18) Očala, ki smo jih poskusili na zdravstvenem pregledu (kot bi bil pijan).

Pomembnost programov

C(9) Meni se zdijo odlični. Vedno radi sodelujemo v razpravah.

Č(10) So poučni. So pomembni. Dobre izkušnje, zanimive teme. Se lahko pogovarjamo o tabu temah.

(D15) Mislim, da so pomembni, vendar mora biti oseba, ki jih izvaja, prepričljiva.

Predlogi

C(10) Nimam pripomb. Naš razrednik se zelo potrudi.

Č(11) Da si vzamejo čas, saj želijo, da se učenci nekaj naučijo.

(D16) Mislim, da bi lahko izvajali na čim bolj zanimiv način, ne le s teorijo.

Vloga svetovalne službe

C(11) Pomaga z gradivom.

Č(12) Glavno vlogo.

D(19) Ne vem.

Razred otroka

C(12) 7. r.

Č(13) 9. b

D(20) 9. r.

Spol

C(13) Ž

Č(14) Ž

D(21) Ž

Osnovna šola

C(14) OŠ Preserje

Č(15) OŠ Brezovica

D(22) OŠ Preserje

ODNOSNO KODIRANJE

